

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA HUNGAROLOGIJU, TURKOLOGIJU I JUDAISTIKU

KATEDRA ZA TURKOLOGIJU

Ana Vranić

**ULOGA I ZNAČAJ SEOSKIH INSTITUTA U
TURSKOJ KNJIŽEVNOSTI**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Azra Abadžić Navaey

Zagreb, 2018.

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad „Uloga i značaj seoskih instituta u turskoj književnosti“ izradila potpuno samostalno uz stručno vodstvo mentorice dr. sc. Azre Abadžić Navaey. Svi podaci navedeni u radu su istiniti i prikupljeni u skladu s etičkim standardom struke. Rad je pisan u duhu dobre akademske prakse koja izričito podržava nepovredivost autorskog prava te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.

Ana Vranić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POLITIČKI I DRUŠTVENI KONTEKST REPUBLIKE TURSKE (1940. – 1950.)	1
3. PRVI KORACI KA REVITALIZACIJI SELA	5
4. POJAVA, RAZVOJ I UKIDANJE SEOSKIH INSTITUTA	7
4.1. İsmail Hakkı Tonguç i Hasan Ali Yücel – začetnici seoskih instituta	7
4.2. Probni period (1937. – 1940.)	9
4.3. Osnivanje i razvoj seoskih instituta	10
4.4. Ciljevi seoskih instituta	11
4.5. Obrazovni program (<i>curriculum</i>)	12
4.6. Viši seoski institut (<i>Yüksek Köy Enstitüsü</i>)	15
4.7. Učenici i učitelji	16
4.8. Svakodnevni život u seoskim institutima	18
4.9. Ukidanje seoskih instituta	20
5. REAKCIJE NA SEOSKE INSTITUTE	21
6. ULOGA I ZNAČAJ SEOSKIH INSTITUTA U TURSKOJ KNJIŽEVNOSTI	23
6.1. Seoska književnost (<i>köy edebiyatı</i>) i roman sela (<i>köy romanı</i>)	23
6.2. Mahmut Makal – autor prvog romana sela	26
6.3. Fakir Baykurt	28
6.4. Talip Apaydın	30
6.5. Mehmet Başaran	31

6.6. <i>Köy Enstitüleri Dergisi</i>	32
7. ZAKLJUČAK	34
8. DODACI	36
DODATAK 1. Popis seoskih instituta	36
DODATAK 2. Razmještaj seoskih instituta na karti Turske	37
DODATAK 3. Detaljan obrazovni program seoskog instituta (1943.).....	37
DODATAK 4. Dnevni raspored u seoskom institutu Arifiye	42
DODATAK 5. Brojčani podaci vezani uz seoske institute	43
DODATAK 6. Diploma seoskog instituta	44
9. POPIS LITERATURE I IZVORA	45
SAŽETAK.....	48

1. UVOD

Obrazovanje predstavlja temelj svakog društva. Ono podrazumijeva organizirani pedagoški proces stjecanja znanja, vještina i iskustava iz različitih područja. Osim što omogućava stjecanje znanja, obrazovanje pojedincima pruža priliku da izgrade svoju osobnost i postanu aktivni sudionici društvenog života. Iz tog razloga ne čudi činjenica da je ono oduvijek bilo predmet od posebnog javnog interesa.

Tema obrazovanja postala je aktualna u Turskoj odmah po osnivanju Republike 1923. godine. Tada se, u sklopu sveopćih društvenih, političkih i kulturnih reformi, počinju provoditi i različite reforme obrazovanja kojima se nastojao unaprijediti i proširiti edukativni sustav. Jedan od prvih pokušaja obrazovne reforme u Republici Turskoj bio je projekt osnivanja seoskih instituta o kojima će biti riječi u ovome diplomskom radu. Seoski su instituti bili odgojno-obrazovne institucije koje su imale za cilj, s jedne strane, osposobiti učiteljski kadar u nerazvijenim regijama Republike Turske, a s druge, opismeniti i modernizirati one dijelove zemlje do kojih kemalistička kulturna revolucija još uvijek nije bila doprijela. U svega desetak godina svoga postojanja (1940. – 1950.) seoski su instituti ostavili neizbrisiv trag u turskom društvu: osim što su odgajali učitelje koji su djelovali kao seoski prosvjetitelji, oni su „proizvodili“ novi profil obrazovanih seljana od kojih su neki kasnije postali vrlo utjecajni i rado čitani pisci. Postupno mijenjajući društvenu sliku turske provincije seoski su instituti posredno utjecali i na razvoj moderne turske književnosti, što ih čini društvenim i kulturnim fenomenom od posebnog značaja.

Cilj je ovog diplomskoga rada ispitati kakvu su ulogu imali seoski instituti u razvoju moderne turske književnosti te čemu generacija pisaca obrazovanih u seoskim institutima duguje tako velik uspjeh na turskoj književnoj sceni sredinom 20. stoljeća.

Diplomski se rad sastoj od pet poglavlja. Prvo poglavlje pod naslovom *Politički i društveni kontekst Republike Turske (1940. – 1950.)* daje uvid u situaciju u turskom društvu za vrijeme i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, kada su započeli djelovati prvi seoski instituti.

U drugom poglavlju, naslovljenim *Prvi koraci ka revitalizaciji sela*, bit će predstavljene prve reforme nakon osnivanja Republike čiji je cilj bio povećati stopu pismenosti i stupanj obrazovanja na selu. Iako te reforme nisu doživjele značajniji uspjeh, važne su jer pokazuju da je turska vlast konačno počela uviđati nužnost modernizacije i edukacije seoskog stanovništva.

Treće poglavlje, pod naslovom *Pojava, razvoj i ukidanje seoskih instituta*, sastoji se od nekoliko potpoglavlja u kojima se iz različitih aspekata razmatra povijest, unutarnja organizacija i ciljevi seoskih instituta. U tom se poglavlju pojašnjava tko su bili najzaslužniji pojedinci u procesu osnivanja seoskih instituta, kako je taj proces tekao i što je dovelo do zatvaranja instituta, od čega se sastojao obrazovni program instituta, na koji su način birani učenici i učitelji, njihove dužnosti i svakodnevni život u institutu.

Kao i mnoge druge reforme provedene po osnivanju Republike Turske, i seoski su institut izazvali brojne kontroverze u turskom društvu. Tijekom njihova postojanja, ali i nakon ukidanja, bili su temom brojnih rasprava, o čemu će biti riječi u četvrtome poglavlju pod naslovom *Reakcije na seoske institute*.

Peto poglavlje, naslovljeno *Uloga i značaj seoskih instituta u turskoj književnosti*, posvećeno je užoj tematici diplomskoga rada i u njemu se govori o utjecaju koji su seoski instituti imali na razvoj moderne turske književnosti. Posebna će pozornost biti usmjerena na tzv. *Köy Enstitüsü çıkışlılar*, novu generaciju turskih pisaca obrazovanih u seoskim institutima, njihov doprinos turskoj književnosti i utjecaj na razvoj nove podvrste književnosti poznatije pod nazivom seoska književnost (*köy edebiyatı*), kao i na formiranje novog proznog žanra – romana sela (*köy romanı*). U radu su ukratko predstavljena četiri najpoznatija i najznačajnija svršenika seoskih instituta od kojih su se trojica istaknuli kao prozaisti (Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın), a jedan kao vrsni pjesnik (Mehmet Başaran). Zahvaljujući toj novoj generaciji književnika dolazi i do pokretanja časopisa *Köy Enstitüleri Dergisi* u kojemu su bili objavljivani njihovi radovi o čemu će isto biti riječ u ovome poglavlju. Kroz osvrt na biografije najpoznatijih predstavnika tzv. „seoske književnosti“ i analizu glavnih značajki njihova stvaralaštva, nastojat će se pojasniti kako su pisci iz zabačenih i nerazvijenih anadolskih provincija postali vodećim predstavnicima turske književnosti u drugoj polovici 20. stoljeća.

2. POLITIČKI I DRUŠTVENI KONTEKST REPUBLIKE TURSKE (1940. – 1950.)

U godinama nakon Drugog svjetskog rata Turska je proživljavala veoma turbulentno razdoblje. Iako je Turska u ratu bila neutralna, i iz njega izašla bez izravnih materijalnih razaranja i demografskih gubitaka, u turskom društvu odvijala su se razna previranja na političkom i društvenom planu. Jedan od glavnih problema društva poslijeratnog razdoblja i dalje je bio velik postotak ruralnog stanovništva. Naime, prema popisu stanovništva iz 1945. godine u Turskoj je živjelo nešto manje od 19 milijuna stanovnika, a postotak ruralnog stanovništva iznosio je 82 %, što znači da je na selu živjelo oko 15 milijuna stanovnika u otprilike 34 000 sela. Oko 80 % seljaštva činili su sitni nezavisni proizvođači koji su koristili zastarjelu tehnologiju, obrađivali male čestice i dobivali niske prinose. Također, imanja veća od 700 ha činila su svega 20 % ukupnog privatnog posjeda i uglavnom su se nalazila na istoku Turske u kurdskim područjima. Iz tog razloga država je namjeravala provesti temeljitu agrarnu reformu koja je uključivala prisilnu podjelu zemlje i parcelaciju.¹

Nakon ulaska u postratni svijet Zapada u Turskoj jačaju novi, liberalniji politički, ekonomski i društveni stavovi. 1950-ih Turska se priklanja zapadnom bloku čime se otvaraju vrata demokratskom sustavu i višestranačju. Također jača i kritika dotadašnje dominantne kemalističke ideologije. Političku scenu obilježio je sukob unutar vladajuće Republikanske stranke (*Cumhuriyet Halk Partisi*) koja je u to vrijeme ujedno bila i jedina stranka u Turskoj. Dio njezinih članova na čelu s Celalom Bayarom i Adnanom Menderesom odvaja se i osniva novu stranku – Demokratsku stranku (*Demokrat Parti*). Na izborima 1950. godine Demokratska stranka ostvaruje veliki uspjeh pobijedivši republikance (*Cumhuriyet Halk Partisi*) i okončavši njihovu dvadesetsedmogodišnju vladavinu.² Poraz republikanaca i uspjeh demokrata na izborima neki su protumačili kao jasno izražavanje volje turskog društva koje je stremilo velikim procesima demokratske preobrazbe, prije svega nadilaženju specifičnog političko-institucionalnog sustava između demokracije i autoritarizma pomoću kojeg je Mustafa Kemal Atatürk izgradio novu državu lišenu svakih dodira s osmanskim poviješću.³

Treba spomenuti da su 1950-e ujedno i desetljeće u kojem prevladava hladnoratovska i antikomunistička klima. Zabranjene su sve ljevičarske stranke, a njihovi su vođe uhićeni ili su pobjegli u inozemstvo. Velike represije pretrpjeli su ljevičarski književnici među kojima se

---

¹ Amir Muharemi, *Turska: uvod u povijest, unutarnju i vanjsku politiku*. Zagreb: Novi Liber, 2012., str. 124

² Ibid., str. 125

³ Antonello Biagini, *Povijest moderne Turske*. Zagreb: Srednja Europa, 2012., str. 135

posebno ističu Nazım Hikmet, koji je bio prisiljen emigrirati u Moskvu, te Sabahattin Ali kojega je ubio jedan desničarski ekstremist. Međutim, usprkos zabranama dolazi do širenja ljevičarskih ideja koje su imale presudan utjecaj na formiranje turske inteligencije u drugoj polovici 20. stoljeća.⁴

Nakon izbora 1950. godine novi predsjednik vlade postaje Adnan Menderes koji je provodio liberalnu gospodarsku politiku. Ta je politika kratkotrajno bilježila uspjehe, međutim dugoročno je ostavila negativne posljedice.⁵

Krajem 1950-ih započinju javni prosvjedi i masovne demonstracije koje su organizirali pripadnici Republikanske stranke što je u konačnici dovelo do intervencije vojske 1960. godine.⁶ Naime, vojska je, kao čuvar kemalističkih načela, zaključila da se vlast udaljila od načela laicizma, jedinstva i ugleda, što joj je dalo povod za intervenciju. Vojnim udarom srušena je vlada Adnana Menderesa, vođe Demokratske stranke su osuđeni i procesuirani, a dio njih, uključujući i Adnana Menderesa, osuđen je na smrt.

Nakon vojnog udara ponovno se na vlast vraća Republikanska stranka na čelu s İsmetom İnönüom, a u političkom životu prvi put dolazi do sklapanja koalicija. Sukobi etatista⁷ i liberala unutar vladajuće stranke postaju sve izraženiji, a okončani su dolaskom Bülenta Ecevita na mjesto tajnika stranke te odlukom da se program stranke drži lijevo do centra. Na taj način Republikanska stranka postaje utočište različitih ljevičarskih skupina. Slična situacija dogodila se i sa Strankom pravde (*Adalet Partisi*), nasljednicom Demokratske stranke, koja je pak postala utočište desničarskim skupinama. Na novim izborima 1965. godine Stranka pravde na čelu sa Süleymanom Demirelom osvaja većinu nakon čega Turska počinje proživljavati krizu identiteta te dolazi do stalnih previranja i sukoba ljevičarskih i desničarskih skupina. Nestabilna politička situacija nastavila se i u 1970-ima. Početkom novog desetljeća, točnije 1971. godine, dolazi do novog uplitanja vojske u turske političke prilike.⁸ Zbog velikih unutarnjih nemira u zemlji vlada Süleymana Demirela bila je prisiljena odstupiti s vlasti.

Previranja u državi nastavljaju se i kroz 1970-e, a na početku 1980-ih dolazi do još jednog vojnog udara. Nešto mirnije razdoblje za Tursku započinje tek dolaskom na vlast Turguta Özala koji će obilježiti osamdesete i devedesete godine 20. stoljeća.

---

⁴ Muharemi, *Turska: uvod u povijest, unutarnju i vanjsku politiku*, str.126

⁵ Ibid.

⁶ Ibid., str. 127

⁷ Etatisti – pristaše etatizma, političke teorije i prakse koja zastupa ideju što većeg udjela ili potpune vladavine države u ekonomskim i društvenim odnosima.

⁸ Muharemi, *Turska: uvod u povijest, unutarnju i vanjsku politiku*, str. 129

3. PRVI KORACI KA REVITALIZACIJI SELA

Jedan od gorućih problema republikanske Turske bio je izrazito visok postotak nepismenost i neobrazovanosti u čemu je prednjačilo seosko stanovništvo. Naime, prema podacima iz 1928. godine, kada je uvedena latinica kao službeno pismo, u Turskoj je 82,5 % muškaraca i 95,2 % žena bilo nepismeno te je postojalo samo 4 894 osnovnih škola koje su se većinom nalazile u većim gradovima i općinama.⁹ Također, u to je vrijeme postojala velika potreba za obrazovnim kadrom koji bi nakon stečenog obrazovanja bio spreman ostati na selu i podučavati seosko stanovništvo.

Ideja o potrebi obrazovanja stanovništva, posebice onog seoskog, seže još u doba Mustafe Kemala Atatürka koji je u svojim govorima redovito isticao važnost modernizacije i obrazovanja sela. S tim je ciljem započeo različite reforme kojima se nastojalo poboljšati i olakšati život seljana. Još 1920. godine, dok je bio samo jedan od boraca za nezavisnost, Atatürk je snažno propagirao ideju obrazovanja seoskog stanovništva što je nastavio i nakon proglašenja Republike o čemu svjedoči i njegov govor u Samsunu iz 1924. godine u kojem ističe da su za uspjeh neophodni znanost i tehnologija te da svaki drugi put do uspjeha rezultira neznanjem, pogreškama i zastranjivanjem.¹⁰ Osim svojim govorima, Atatürk je i u praksi djelovao kao prosvjetitelj. Prema mnogim izvorima, nakon uvođenja latinice, osobno je putovao kroz ruralna područja Turske noseći ploču i kredu i podučavajući seosko stanovništvo novom službenom pismu.¹¹

Prvi ozbiljniji pokušaji reforme obrazovanja započinju 1930-ih godina, a prvi korak u tom procesu svakako predstavlja treći kongres CHP-a na kojemu je usvojen obrazovni program od osam točaka:

- 1) Kamen temeljac obrazovne politike Turske uklanjanje je neznanja;
- 2) Cilj je odgojiti snažne republikance i patriote koji će postati dostojni građani Turske;
- 3) Tjelesni i mentalni razvoj djece treba biti nadahnut slavnom turskom poviješću;
- 4) Obrazovanje mora priskrbiti pojedincu materijalni uspjeh u životu;
- 5) Obrazovanje mora biti nacionalističko i patriotsko, oslobođeno praznovjerja i stranih ideja;

---

⁹ Alexandre Vexliard i Kemal Aytaç, *The "Village Institutes" in Turkey*. Comparative Education Review, Vol. 8, No. 1, lipanj 1964., str. 41

¹⁰ Ibid., str. 42

¹¹ Ibid., str. 41–42

- 6) Briga o učenicima mora uključivati čvrstu disciplinu i moralno podučavanje, kao i suosjećajan pristup učitelja prema učenicima;
- 7) Velika se pozornost mora usmjeriti na tursku povijest;
- 8) U svakom selu treba osnovati osnovnu školu koja u svome programu mora sadržavati osnove higijene, agrikulturu i tehničke predmete.¹²

Kao što se vidi iz navedenoga, na selo se odnosila samo posljednja točka, no ni nakon tog kongresa nisu učinjene veće promjene koje bi dovele do podizanja stupnja obrazovanja seoske populacije.

Prema podacima iz 1935. godine i dalje je više od 80 % populacije Turske živjelo na selu, a broj pismenih seljaka bio je zanemarivo malen i iznosio je svega 14 %. Procjenjuje se da je bilo potrebno oko 40 000 učitelja, ali da ih je u to doba na selu bilo tri puta manje.¹³ Učitelji koji su iz gradova bili poslani na selo nisu polučili željene rezultate zbog nemogućnosti prilagodbe seoskom načinu života i nerazumijevanja seoskog mentaliteta. Treba napomenuti i to da je obrazovna reforma sela, osim opismenjavanja seljaka, podrazumijevala i podučavanje seoskog stanovništva različitim znanjima i vještinama, kao što su primjerice održavanje higijene, zdravstvena zaštita i osnovni principi proizvodnje. Zbog svega navedenoga i niza neuspjeha vlast je shvatila da je za korjenitu reformu sela potrebna nova vrsta intelektualaca koja bi bila u stanju razumjeti potrebe i mentalitet seoskog stanovništva.

Na četvrtom kongresu CHP-a 1935. godine veća je pozornost posvećena pitanju obrazovanja seljaka. Donesene su odluke o pokretanju procesa industrijalizacije, kao i one koje se odnose na revitalizaciju sela. Nakon tog kongresa osnivaju se različite komisije koje su se bavile isključivo situacijom na selu. Također, te iste godine pedagog İsmail Hakkı Tonguç postaje glavna i odgovorna osoba za primarno obrazovanje u Turskoj (*İlköğretim Genel Müdürlüğü*). Na tu ga je poziciju postavio posljednji Atatürkovi ministar obrazovanja, Saffet Arıkan, a nakon Atatürkove smrti uživao je podršku i İnönüovog novog ministra obrazovanja, Hasana Ali Yücela, zahvaljujući kojemu se na toj poziciji zadržao do 1946. godine.¹⁴ Budući da je Tonguç i sam dolazio sa sela i da se tijekom života upoznao s problemom neobrazovanosti seljaka, vlast je smatrala da je on prava osoba za rješavanje toga gorućeg problema. Izvori navode da je Tonguç potjecao iz siromašne seoske obitelji i da se

---

¹² T. Verschoye, *Education in Turkey*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 26, No.1, siječanj 1950., str. 60

¹³ Mahmut Makal, *Köy Enstitüleri ve Ötesi*. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2009., str. 47

¹⁴ Necdet Aysal, *Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri*. Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Np. 35 – 36, svibanj – studeni 2005., str. 271

školovao zahvaljujući različitim stipendijama. Smatrao je da urbani intelektualci, koji nisu upoznati sa životom i mentalitetom sela, nisu u stanju revitalizirati selo, već da stvarne promjene može donijeti samo mladež odgojena i obrazovana na selu. Smatrao je, također, da će se otvaranjem seoskih instituta riješiti dva glavna problema sela: nedostatak obrazovanih učitelja i nedostatak ekonomskih resursa za opskrbu seoskih škola odgovarajućom infrastrukturom.

4. POJAVA, RAZVOJ I UKIDANJE SEOSKIH INSTITUTA

4.1. İsmail Hakkı Tonguç i Hasan Ali Yücel – začetnici seoskih instituta

Seoski instituti nisu bili prvi pokušaj da se nadomjesti nedostatak učitelja u ruralnim sredinama. Naime, još 1926. godine CHP je osnovala škole za seoske učitelje (*Köy Öğretmen Okulları*). Za razliku od običnih škola, u kojima su se obrazovala djeca većinom iz urbanih sredina, ove su trogodišnje škole bile osmišljene kako bi educirale učiteljski kadar za potrebe seoskog stanovništva te su u svom programu sadržavale opća i praktična znanja neophodna za život na selu. Pojedinci bi se po završetku tih škola zapošljavali na selu kao seoski učitelji. Međutim, unatoč svim naporima poduzetima kako bi se učitelji educirali i osposobili za podučavanje seoske djece, ovaj se eksperiment pokazao neuspješnim iz nekoliko razloga. Jedan od njih bio je nedostatak iskusnih učitelja koji su posjedovali praktična znanja iz agrikulture. Nadalje, broj učitelja koji se školovao u tim školama bio je nedovoljan u odnosu na stvarne potrebe sela. I naposljetku, ove su se škole pokazale veoma skupim što je rezultiralo njihovim zatvaranjem 1933. godine.¹⁵

Nekoliko godina kasnije İsmail Hakkı Tonguç daje prijedlog o osnivanju seoskih instituta kao ekonomski samoodrživih obrazovnih institucija blisko povezanih sa selom. Prijedlog je naišao na odobravanje vlasti i Tonguç, nakon preuzimanja dužnosti glavnog ravnatelja primarnog obrazovanja, dobiva zeleno svjetlo za izradu detaljnog plana. Osnovna Tonguçeva zamisao bila je ta da se obrazuju učitelji „sa sela za selo“. Nadalje, Tonguç je smatrao da učenici moraju aktivno sudjelovati u obrazovnom procesu, a ne biti tek pasivni promatrači što potvrđuje i njegovo stajalište da i učitelji mogu mnogo naučiti od učenika, tj.

---

¹⁵ Gokce Gokalp, *Cifteler, the First Village Institute (Turkey 1937-1954)* u *Pedagogies and Curriculums to (Re)imagine Public Education* (ur. Encarna Rodriguez), Singapore: Springer, 2015., str. 130–131

seljana.¹⁶ Jedna od Tonguçevih niti vodilja bila je ta da se obrazovanjem treba podići svijest seljaka o pripadnosti Republici. Smatrao je, naime, da nacionalno osviještene seljake više nitko ne bi mogao izrabljivati i da bi njihova prava uvijek bila zaštićena. Po njemu je obrazovanje seljaka bila temeljna potreba nove Republike. Ranije pokušaje da se riješi pitanje obrazovanja na selu Tonguç je držao neuspješnim jer vlast nije pokazivala inicijativu i interes za upoznavanje sa seoskom zbiljom. Svoje ideje vezane uz seoske institute Tonguç je iznio u knjizi *Canlandırılacak Köy* (1939.) u kojoj se, između ostaloga, nalaze i sljedeći principi koji će postati temelj kasnijih seoskih instituta:

- 1) Moraju se uspostaviti kanali kojima će se iz sela birati budući učitelji i drugo osoblje;
- 2) Troškovi obuke seoskih učitelja ne smiju trajno biti na teret države:
  - a) U novim ustanovama učenike treba podučavati različitim zanimanjima u svrhu razvoja ruralnog života, a agrikultura treba biti temelj obrazovanja;
  - b) Škole se trebaju baviti proizvodnjom kako bi osigurale sredstva za samoodržavanje, a država ih treba financirati samo u početku;
  - c) Škole ne smiju odvojiti učenike od sela na dulji period; učenici trebaju i prije završetka obrazovanja raditi na selu kao pripravnici;
  - d) Pri obuci administrativnog osoblja seoskih instituta treba napustiti dotadašnji sustav zapošljavanja i uvesti novi sustav temeljen na pokazanim znanjima i sposobnostima.¹⁷

Nakon što je Tonguç detaljno proučio situaciju na selu, izradio je dvadesetogodišnji plan prema kojemu su do 1954. godine obrazovanje, zdravstvena zaštita i nove metode u poljoprivredi trebale biti dostupne u svim ruralnim područjima Turske.¹⁸ Uz potporu tadašnjeg ministra obrazovanja Hasana Ali Yücela i pokroviteljstvo predsjednika İsmeta İnönüa započinje proces otvaranja tzv. seoskih instituta.¹⁹ Zbog svega navedenog İsmail Hakkı Tonguç opravdano se smatra idejnim začetnikom seoskih instituta kojima se otvara jedna sasvim nova perspektiva u obrazovanju seoskog stanovništva.

Već na početku realizacije toga plana Tonguç se susreo s poteškoćama pri pronalasku učiteljskog kadra. Isprva je za taj zadatak odabrana grupa od 84 mladih i pismenih muškaraca koji su odslužili vojni rok. Oni su 1936. godine poslani na četveromjesečnu obuku (*Eğitmen*

---

¹⁶ Ibid., str. 131

¹⁷ Cavit O. Tütengil, *A Turkish Experience: The Village Institutes*. Turkish Studies Association Bulletin, Vol. 4, No. 1, ožujak 1980., str. 2–3

¹⁸ Aysal, *Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri*, str. 271

¹⁹ Ibid., str. 272

Kurs) u selo Çifteler, nedaleko od Eskişehir, nakon čega su poslani na praksu u ruralna područja oko Ankare.²⁰ Nakon što se taj eksperiment pokazao uspješnim narednih su godina isti tečajevi otvoreni i u drugim ruralnim područjima Turske. Najveća vrijednost te obuke leži u stjecanju iskustva budućih učitelja, kao i u njihovom radu pri gradnji građevina u kojima će biti smješteni budućí instituti.

4.2. Probni period (1937. – 1940.)

U Zakonu o seoskim učiteljima broj 3239 (*Köy Eğitimleri Kanunu*), koji je izašao 1937. godine, određeno je da će se zaposliti seoski učitelji kako bi vodili seljake kroz obrazovanje koje će biti temeljeno na praktičnim znanjima pretežito iz područja agrikulture.²¹

Godine 1937. započinju s radom prve škole za seoske učitelje (*Köy Öğretmen Okulları*), preteče seoskih instituta, čime je započelo trogodišnje eksperimentalno razdoblje. Prva škola takve vrste otvorena je na području Eskişehir (Çifteler) na dvije lokacije – u selima Mahmudiye i Hamidiye. Ministarstvo agrikulture osiguralo je 730 rali zemlje za obje lokacije. Područje Çifteler bilo je plodno poljoprivredno područje koje se nalazilo u blizini rijeke Seydisuyu zbog čega je uostalom i odabrano kao mjesto prve škole za seoske učitelje, tj. budućeg instituta. Usto, većinu stanovništva toga područja činili su doseljenici iz drugih dijelova Turske koji su cijenili obrazovanje, pridržavali se zakona i bili otvorenog uma. Također, vlasti su namjeravale privući i dječake i djevojčice iz susjednih sela. Nakon završenog obrazovanja u seoskoj školi ti su učenici trebali postati učitelji koji bi nastavili s podučavanjem druge seoske djece. S obzirom da nije postojala odgovarajuća zgrada gdje bi se smjestila škola, ona je bila izgrađena zahvaljujući radu i naporima učitelja i učenika.²²

Iste je godine (1937.) u İzmiru (Kızılçullu) osnovana još jedna škola za seoske učitelje. Škola je smještena u zgradu nekadašnjeg Američkog koledža za dječake (*American Collegiate Institute For Boys*) koja je bila kupljena zajedno s okolnim zemljištem.²³

Za vrijeme probnog perioda osnovane su još dvije škole: Kepirtepe (Trakya, 1938.) i Gököy (Kastamonu, 1939.), što znači da su tijekom probnog perioda osnovane ukupno četiri seoske škole koje od 1940. godine postaju seoski instituti.²⁴

²⁰ Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*. İstanbul: Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği, 2009., str. 20

²¹ Mehmet Anık, *Bir modernleş(tir)me projesi olarak köy enstitüleri*. DÎVÂN İlmî Araştırmalar, No. 20, 2006., str. 292

²² Gokalp, *Çifteler, the First Village Institute (Turkey 1937-1954)*, str. 132

²³ Melih Tınal, *Kızılçullu Köy Enstitüsü: Kuruluşunda İlk Mezunlarına*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), No. 21, jesen 2008., str. 184–185

4.3. Osnivanje i razvoj seoskih instituta

Dok je 1940. godine svijet bio okupiran ratom koji nije jenjavao, Turska je započela svoju borbu protiv neobrazovanosti seoskog stanovništva. Te godine dolazi do službenog otvaranja seoskih instituta. 17. travnja 1940. godine na snagu stupa Zakon o seoskim institutima broj 3803 (*Köy Enstitüleri Kanunu*) u čijem se prvom članku navodi da će „Ministarstvo obrazovanja otvoriti seoske institute na mjestima gdje postoji pogodno zemljište za poljoprivredne radove kako bi se obučavali seoski učitelji i drugi stručnjaci koji će koristiti selu“.²⁵ Već iz prvog članka Zakona vidljivo je da se velika pozornost pridavala lokaciji instituta. Seoski instituti osnivali su se izvan gradova, blizu sela koja su se nalazila u neposrednoj blizini željeznice ili glavne ceste. Kako bi se na nekom području osnovao seoski institut, ključna su bila tri faktora. Odabrano mjesto trebalo je biti središte 2 – 3 pokrajine sa zdravstveno ispitanim zrakom i vodom. Nadalje, na tom mjestu trebalo se nalaziti zemljište pogodno za poljoprivrednu obradu u državnom vlasništvu koje je ujedno bilo plodno i lako za obradu, a prednost su imala zemljišta koja su uključivala vinograde i vrtove.²⁶

Treba spomenuti da je bilo i iznimaka od ovih pravila, pa je tako primjerice jedan od prvih osnovanih instituta Kızılçullu bio smješten na području zgrade nekadašnjeg Američkog koledža za dječake koja nije bila u državnom vlasništvu, već ju je država otkupila za potrebe instituta. Nadalje, iz prvog članka Zakona o seoskim institutima jasno je da su u njima bili obrazovani i stručnjaci s područja zdravstvene zaštite te različite zanatlije kao što su tesari, stolari, zidari.

Godine kada je izašao Zakon o seoskim institutima (1940.) otvoreno je deset seoskih instituta diljem Turske, a do 1944. godine taj se broj popeo na dvadeset. Kako bi se seoskim institutima pokrila cijela Turska planiralo se otvoriti ukupno dvadeset i četiri instituta, međutim zbog političkih previranja koja započinju 1946. godine to nije bilo moguće. Ipak, 1948. godine osnovan je još jedan institut u okolini Vana (Ernis), no on nikada nije u potpunosti profunkcionirao.²⁷

19. lipnja 1942. godine na snagu stupa Zakon o organizaciji seoskih škola i instituta broj 4274 (*Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu*) kojim se detaljno uređuje primarno i seosko obrazovanje. Tim zakonom detaljno su razrađeni ciljevi, principi funkcioniranja,

---

²⁴ Emine Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Aydın Kimliği, Sekülerleşme ve Köy Enstitüleri*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2012., str. 20

²⁵ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 131

²⁶ Mehmet Şeren, *Köye Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri*. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Vol. 28, No. 1, 2008., str. 213

²⁷ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 23

organizacija, dužnosti i kvalifikacije učenika i učitelja. Također, određeno je da će brigu za gradnju i održavanje zgrada instituta preuzeti lokalno seosko stanovništvo. Svi seljaci od 18 do 50 godina bili su obavezni dvadeset dana godišnje raditi na izgradnji i održavanju instituta.²⁸

4.4. Ciljevi seoskih instituta

Nakon otvaranja seoskih instituta mnogo se nade polagalo u razvoj ruralne Turske. Očekivalo se da će oni dovesti do modernizacije društvenih odnosa, okončanja siromaštva i neobrazovanosti seljaka, da će stvoriti tzv. seoske intelektualce, povećati poljoprivrednu produktivnost te pomoći širenju ideja kemalističke revolucije na selu.²⁹ Iz svega navedenoga, jasno se razaznaju dva osnovna cilja seoskih instituta: obrazovni i politički.

Kao što je već ranije spomenuto, jedan od gorućih problema u Turskoj bio je neobrazovanost stanovništva, posebice seoskog. O stupnju neobrazovanosti seoskog stanovništva u Turskoj govori u prilog podatak da je 1935. godine na selu živjelo oko 2 milijuna djece, od čega je samo nešto manje od 350 000 bilo školovano. Procjenjuje se da je u to doba u Turskoj postojalo oko 40 000 sela od kojih je čak 35 000 bilo bez škole.³⁰ Kako bi se stalo na kraj ovim poražavajućim brojkama, započinje reforma obrazovanja koja je uključivala otvaranje seoskih instituta. Otvaranjem seoskih instituta željelo se osigurati seljacima opće obrazovanje i podučiti ih poljoprivrednim novinama, kao i novim tehnologijama koje se koriste pri obradi zemljišta. Isto tako instituti su trebali osigurati novi učiteljski kadar koji bi nakon završetka svoga školovanja ostao na selu i nastavio podučavati djecu i odrasle. Cilj je bio obrazovati i druge stručnjake kao, primjerice, zdravstvene radnike koji bi bili odgovorni za zdravstvenu zaštitu seljaka, ali i zanatlije kao što su zidari, tesari, stolari i drugi.

Drugi, jednako važan cilj seoskih instituta bio je stvaranje masovnije potpore vladajućem političkom režimu te širenje nacionalističke ideologije na selu. Iako su seljaci imali važnu ulogu u Ratu za nezavisnost, u prvim desetljećima nakon osnivanja Republike kemalizam nije uspio doprijeti do sela i seljaka. Kemalistička se revolucija u prvom redu oslanjala na intelektualnu klasu te je prodirala među gradsko stanovništvo, dok je

---

²⁸ Abdulnasir Yiner, *Köy Enstitüleri Üzerine Bir Deneme*. International Journal of Social Science, Vol. 5, No. 4, kolovoz 2012., str. 312

²⁹ Asim M. Karaömerlioğlu, *The Village Institutes Experience in Turkey*. British Journal of Middle Eastern Studies, Vol. 25, No. 1, svibanj 1998., str. 47

³⁰ Makal, *Köy Enstitüleri ve Ötesi*, str. 47

stanovništvo sela i dalje većinom živjelo u feudalnom i tradicionalnom sistemu. Vlast je uvidjela da bi seoske institute mogla iskoristiti i u svrhu širenja nacionalne propagande. Posebna se pozornost pridavala pitanju kako doprijeti do seoskog stanovništva koje živi u pretežito kurdskim regijama. Na tom je području bilo potrebno provesti i obrazovne i ekonomske reforme (posebno u području agrikulture) kako bi se kurdska regija turcizirala i gospodarski unaprijedila. S tim su ciljem 1937. godine donesene zemljišne reforme koje su trebale slomiti moć kurdskih zemljoposjednika i doprinijeti jedinstvu turske nacionalne države.³¹

4.5. Obrazovni program (*curriculum*)

Obrazovanje u seoskom institutu trajalo je pet godina, a u taj su proces istovremeno bili uključeni i dječaci i djevojčice. Budući da opći obrazovni programi, koji su bili na snazi u tadašnjim osnovnim školama, nisu seljacima osiguravali praktična znanja primjenjiva u svakodnevnom životu, bilo je potrebno osmisliti novi odgovarajući obrazovni program.

U prve tri godine postojanja instituta (1940. – 1943.) nije postojao strogo propisan obrazovni program. Učiteljima su dane samo osnovne smjernice, a program je uvelike ovisio o njihovim organizacijskim sposobnostima i osobnim sklonostima. Međutim, nakon tri godine, točnije 1943. godine, osmišljen je detaljni kurikulum koji je točno propisivao predmete i njihovu satnicu.³² Treba spomenuti i to da je svaki institut imao pravo prilagoditi kurikulum svojim potrebama i geografskim značajkama regije u kojoj se nalazi. Tako su se, primjerice, instituti s mediteranskom klimom bavili uzgojem agruma, oni s kontinentalnom pak uzgojem žitarica i povrtlarstvom, dok su se instituti smješteni u blizini mora, jezera ili rijeka usredotočili na ribarstvo.³³

Nastavni se program sastojao od tri osnovna dijela: 50 % kurikuluma činila je nastava iz kulture, dok su u jednakim omjerima od 25 % bili zastupljeni agrikultura i tehnički predmeti. Učenici su tjedno imali 44 sata nastave od čega su 22 sata bila posvećena kulturi, 11 sati agrikulturi i 11 sati tehničkim predmetima.³⁴ Nastava iz kulture sastojala se od turskog jezika, povijesti, geografije, nauke o građanskim pravima, matematike, fizike, kemije, prirode i zdravstvene zaštite, stranog jezik, rukopisa, umjetnosti i rukotvorina, tjelesne kulture i

---

³¹ Karaömerlioğlu, *The Village Institutes Experience in Turkey*, str. 49

³² Vexliard i Aytaç, *The "Village Institutes" in Turkey*, str. 44

³³ Altunya, *Köy Enstitüsü Sisteminin Toplu Bir Bakış*, str. 49

³⁴ Ibid., str. 48–49

nacionalnog folkloru, glazbe, vojne obuke, domaćinstva i brige o djeci, pedagogije te upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom i zadruga. Nastava agrikulture obuhvaćala je ratarstvo, vrtlarstvo, agrikulturu industrijskog bilja i poljoprivredne rukotvorine, zootehniku, peradarstvo, pčelarstvo i svilarstvo te ribarstvo i ribarske proizvode. Nastava iz tehničkih predmeta bila je organizirana posebno za dječake i djevojčice. Dok su dječaci u 1. razredu bili podučavani kovačkom i potkivačkom, tesarskom i stolarskom zanatu, graditeljstvu i korištenju strojeva, veći dio nastave za djevojčice sastojao se od izrade rukotvorina, a tek manji dio obuhvaćao je upravljanje strojevima. Nadalje, od 2. do 5. razreda dječaci su bili podučavani kovačkom i tesarskom zanatu i graditeljstvu, djevojčice šivanju, krojenju, pletenju, tkanju i agrikulturi.³⁵ Za razliku od općih škola, u kojima se pozornost u najvećoj mjeri posvećivala teorijskom znanju, u seoskim je institutima prednost davana primijenjenom znanju i usvajanju praktičnih vještina. Učitelji su podučavali učenike kako primijeniti stečena znanja u praksi i zbog toga je svaki institut imao svoje zemljište, farmu, radionice i životinje.

Svaki je polaznik seoskog instituta imao pravo na praznike u trajanju od 45 dana godišnje, što je tijekom 5 godina iznosilo ukupno 30 tjedana praznika. Međutim, podrazumijevalo se da učenici i u tom razdoblju nastavljaju s učenjem. Polaznici bi za vrijeme praznika odlazili svojim kućama te bi imali obvezu po ponovnom povratku u institut pripremiti izvješće o svome rodnom selu koje je sadržavalo detaljne informacije o stanju na selu.³⁶

Treba spomenuti i to da se program seoskih instituta nije sastojao samo od nastave, već je uključivao i različite aktivnosti poput priredbi, izleta te kulturno-umjetničkih aktivnosti. Održavali su se i kratki tečajevi na kojima su učenici podučavani primjerice nacionalnom folkloru, izradi tepiha i sviranju glazbenih instrumenata. U institutu su bile prisutne i aktivnosti poput plivanja, jahanja, planinarenja, hodanja, veslanja i drugih.

U seoskim se institutima velika pozornost pridavala i umjetnosti pa su tako jednom tjedno, najčešće subotom, bile organizirane različite kulturne manifestacije čija je svrha bila „civilizirati“, modernizirati i pozapaditi seljane.

Budući da je svaki učenik morao naučiti svirati jedan instrument, često bi se održavale glazbene manifestacije na kojima bi učenici imali priliku pokazati stečene vještine. Primjerice, u seoskom institutu Cılavuz glazbeno obrazovanje zauzimalo je važno mjesto, a nakon što je 1944. godine uspostavljena električna centrala, učenici su osim sviranja dobili i

---

³⁵ Makal, *Köy Enstitüleri ve Ötesi*, str. 55

³⁶ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 48–49

moгуćnost slušati glazbu na radiju.³⁷ Putem glazbenog obrazovanja nastojalo se potaknuti stanovnike sela da zavole i razumiju zapadnu glazbu, a s istim su se ciljem na glazbenim manifestacijama često izvodile usporedno turska narodna i zapadna glazba. Također, svaki je institut imao i svoj orkestar.

Osim glazbenih manifestacija, instituti su često priređivali i kazališne predstave. Budući da kazališne skupine u to doba nisu dolazile na selo, već su djelovale isključivo u gradovima, velik se broj seljaka prvi put susreo s tom vrstom umjetnosti upravo u seoskim institutima. U početku su učenici izvodili jednostavnije predstave, no s vremenom su njihove predstave postajale sve složenije i zrelije.³⁸ Turski slikar i pjesnik Bedri Rahmi Eyüboğlu posjetio je seoski institut Hasanoğlu na povodom godišnjice njegova osnivanja te je prisustvovao kulturnoj manifestaciji održanoj tom prigodom. Svoje je dojmove opisao sljedećim riječima: „Posjetio sam Hasanoğlu na godišnjicu osnivanja njegovog instituta 17. travnja i prisustvovao manifestaciji organiziranoj u tu čast. Jedna od izvedenih predstava bila je Gogoljev *Revizor*. Malo sam predstava u životu pogledao s tolikim zadovoljstvom. Bili smo u potpunosti zapanjeni. Među učenicima bilo je onih koji su toliko srasli sa svojim ulogama i glumili toliko ležerno kao da odvajaju žito. Kao da su rođeni na pozornici! Kao da su na selu bili toliko blizu Molièrea ili Shakespearea ili pak Nasreddina hodže ili Yunusa Emrea.“³⁹ Ove Eyüboğluove riječi možda najbolje opisuju kvalitetu kazališnih predstava izvedenih u seoskim institutima, kao i trud uložen u njihovo postavljanje.

U skladu s ciljem prosvjećivanja seljaka, u seoskim se institutima u jednakoj mjeri poticalo đake na čitanje autora turske i svjetske književnosti. Od zapadnih klasika osobito su bila čitana djela kao što su *Robinson Crusoe* (Daniel Defoe), *Gulliverova putovanja* (Jonathan Swift), *Škrtac* (Molière), *Višnjik* (A. P. Čehov).⁴⁰ Svaki su dan učenici imali vrijeme rezervirano za čitanje, a izvori navode da je svaki učenik tijekom godine morao pročitati 25 knjiga.⁴¹

---

³⁷ Ebru Elpe, *Köy Enstitüleri ve Sanat Eğitimi*. Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi; Vol. 4, No. 2, 2014, str. 26

³⁸ Ibid., str. 26–27

³⁹ Mete Kaan Kaynar i Gökhan Ak, *A 'Language' of Modernization: Culture and Art Education in the Village Institutes*. International Journal of Languages' Education and Teaching. Vol. 5, No. 1, travanj 2017., str. 329

⁴⁰ Mehmet Başaran, *Köy Enstitülerinde kitap ve kitaplık* u Köy Enstitüleri ve Edebiyat. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 2011., str. 101

⁴¹ Ibid., str. 327

4.6. Viši seoski institut (*Yüksek Köy Enstitüsü*)

Jedan od glavnih ciljeva seoskih instituta bio je obrazovati vlastiti učiteljski i administrativni kadar. Budući da učitelji i administrativno osoblje zaposleni u institutima nisu bili dovoljni za potrebe novog sustava, trebalo je pronaći novo rješenje. Kako bi se riješio taj problem, u sklopu seoskog instituta Hasanoğlu, koji je bio udaljen 32 km od Ankare, 1942. godine otvoren je Viši seoski institut (*Yüksek Köy Enstitüsü*) u koji se slalo najbolje učenike drugih instituta na dodatno školovanje. Prvi učenici školovani u tom višem institutu prethodno su bili završili obrazovanje u seoskim institutima Çifteler i Kızılçullu. Na dodatno obrazovanje pozvano je ukupno 103 učenika, od čega ih se odazvalo samo 61.⁴²

Prve uspjehe *Yüksek Köy Enstitüsü* započinje bilježiti nastavne godine 1944./1945. kada su u njega počeli pristizati učenici iz drugih instituta diljem Turske. Također, te je godine nastavni program seoski instituta dobio svoj konačan oblik, jasno su određene dužnosti učitelja, a i zgrade instituta počele su poprimati svoj konačan oblik.⁴³

Obrazovanje u Višem seoskom institutu trajalo je tri godine. Polaznici su birani među najboljim učenicima posljednjeg razreda nižeg seoskog instituta, nakon čega bi pristupili kvalifikacijskom ispitu za upis na Viši seoski institut. Svi učenici imali su nastavu iz općih predmeta kao što su književnost, strani jezik, povijest, sociologija, psihologija, obrazovanje, priroda i fizika. Velik dio predavača u Višim institutima dolazio je iz Ministarstva obrazovanja ili visokih obrazovnih institucija iz Ankare. Velika se važnost pridavala čitanju, raspravama, povremenim konferencijama i stručnim istraživanjima. Osim općih predmeta, svaki je učenik odabirao specijalizaciju prema vlastitim sklonostima. Postojalo je osam specijalizacija, tj. stručnih područja za koja su se učenici mogli opredijeliti tijekom svog školovanja na Višem seoskom institutu:

- 1) Likovne umjetnosti (za djevojčice i dječake);
- 2) Upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom (za djevojčice i dječake);
- 3) Ratarstvo i vrtlarstvo (za djevojčice i dječake);
- 4) Domaćinstvo i rukotvorine (samo za djevojčice);
- 5) Peradarstvo (samo za djevojčice);
- 6) Stočarstvo (samo za dječake);
- 7) Graditeljstvo (samo za dječake);

---

⁴² Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 23

⁴³ Fay Kirby, *Türkiye’de Köy Enstitüleri*. Ankara: İmece Yayınları, 1962., str. 241

8) Kovački zanat (samo za dječake).⁴⁴

Na kraju svake nastavne godine učenici su trebali odraditi dva mjeseca prakse u drugim seoskim institutima. Također, na kraju trogodišnjeg školovanja svaki je učenik trebao pripremiti istraživački projekt o selu i seoskom obrazovanju. Ti su se projekti obično kasnije objavljivali kako bi i drugi seoski instituti imali koristi od njih.⁴⁵

U razdoblju od 1945. do 1947. Viši seoski institut završilo je 213 učenika. Nakon završetka školovanja zapošljavali su se uglavnom kao učitelji, revizori, asistenti i ravnatelji. Također, ova je institucija dala Turskoj i velik broj pisaca, književnika, pjesnika, publicista, znanstvenika i političara.⁴⁶

Nakon uvođenja višestranačja u Tursku Viši seoski instituti postali su predmetom brojnih rasprava i u konačnici se zatvaraju 27. studenog 1947. godine. Studenti koji su bili nadomak završetka svoga obrazovanja u Višim seoskim institutima uzeti su u vojnu službu gdje su dobili činove narednika, usprkos tome što je razina njihovog obrazovanja bila znatno niža te bi u skladu s njom bili tek pričuvni časnici. Tek nakon što su označeni kao potencijalni ljevičarski anarhisti, Ministarstvo obrazovanja dodijelilo im je niže činove.⁴⁷

4.7. Učenici i učitelji

Svako dijete nije moglo pohađati seoske institute. Kako bi neko dijete postalo učenikom instituta trebalo je zadovoljiti nekoliko uvjeta od kojih je većina definirana člankom 3. Zakona o seoskim institutima. U članku 3. stoji da „će se u institute uzimati zdrava i sposobna seoska djeca koja su završila petogodišnje obrazovanje u seoskim (osnovnim) školama“.⁴⁸ Odabrani učenici trebali su biti najbolji među učenicima u svojim seoskim (osnovnim) školama, a bilo je važno da izraze želju za daljnjim obrazovanjem i usavršavanjem. Treba spomenuti i to da su tijekom postojanja instituta, a posebice prvih godina, svi učenici koji bi se prijavili za upis bili primljeni jer je broj prijavljenih bio izrazito malen. Također, u početku je broj polaznika koji su napuštali obrazovanje u institutu bio

---

⁴⁴ Anık, *Bir modernleş(tir)me projesi olarak köy enstitüleri*, str. 298

⁴⁵ Ayşegül Girgin, *The Role of Education in Agricultural Productivity: The Case of Village Institutes in Turkey, 1940-1966* (master thesis). Lund University: Master programme in Economic Growth, Innovation and Spatial Dynamics. Švedska, 2011., str. 42

⁴⁶ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 24

⁴⁷ Girgin, *The Role of Education in Agricultural Productivity: The Case of Village Institutes in Turkey, 1940-1966*, str. 42

⁴⁸ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 53

izrazito visok jer su se seoska djeca teško privikavala na život u institutu, međutim situacija se po tom pitanju kasnijih godina uvelike popravila.

Osobito je velik problem bio pronalaženje djevojčica za školovanje u institutima. Naime, veoma je mali broj djevojčica završavao seoske (osnovne) škole, a i seljani su sa sumnjom i omalovažavanjem gledali na obrazovanje ženske djece zbog čega ih većina nije željela djevojčice slati na obrazovanje u institute. U nekim mjestima vlada nikako nije uspijevala seljane uvjeriti u dobrobit obrazovanja djevojčica te je morala posezati za prisilnim mjerama kako bi ih seljani ipak poslali na školovanje.

U početku je obrazovanje u seoskim institutima bilo mješovito, što znači da su se zajedno obrazovala i muška i ženska djeca. Ta je činjenica uzrokovala mnogo kontroverzi u turskom društvu. Seoski su instituti bili optuživani za širenje nemorala i mnogi su upućivali kritike institutima tvrdeći da se između učenika i učenica razvijaju neprimjereni odnosi. To je bio jedan od razloga zašto je nakon 1950. godine došlo do odvajanja muške i ženske djece pri čemu su ženska djeca poslana u seoske institute Kızılçullu i Beşikdüzü koji će postati isključivo ženskim institutima.⁴⁹

Nakon završetka obrazovanja u institutima, svršenici instituta morali su ostati na selu i podučavati nove generacije u periodu od dvadeset godina jer su se na to obvezali kada su pristupali institutu. Ukoliko bi to odbili, morali su platiti državi cjelokupni ili djelomični trošak svoga obrazovanja. Jedina iznimka bili su oni koji bi nakon završetka instituta iskazali želju za daljnjim obrazovanjem. Također, Ministarstvo obrazovanja često je svršenicima koji nisu željeli biti učitelji nudilo mogućnost da se bave nekom drugom djelatnošću (najčešće su u pitanju bili različiti zanati).⁵⁰

Kao što su učenici trebali zadovoljiti određene uvjete da bi se obrazovali u institutima, tako su i učitelji trebali zadovoljiti određene uvjete kako bi mogli predavati u institutima. Prema članku 17. Zakona o seoskim institutima pojedinac je trebao biti obrazovan, što uključuje obrazovanje na visokim školama, fakultetima, pedagoškim školama, različitim strukovnim (zanatskim) školama ili seoskim institutima.⁵¹ Također, prema zakonu pojedinci nisu trebali imati visoko obrazovanje kako bi predavali u institutima, a prema podacima samo je 1/3 učitelja bila visoko obrazovana, dok je ostatak završio određene strukovne (zanatske)

---

⁴⁹ Erkan Kırıl, *Vanished Schools: Village Institutes*. European Journal of Research on Education, Vol. 3, No. 1, 2015., str. 47

⁵⁰ Vexliard i Aytaç, *The "Village Institutes" in Turkey*, str. 44–45

⁵¹ Altunya, *Köy Enstitüsü Sisteminin Toplu Bir Bakış*, str. 60–61

škole. Štoviše, zbog potreba instituta bilo je poželjno da učitelji imaju obrazovanje iz različitih područja.⁵²

Dužnosti učitelja bile su dvojake: s jedne strane učitelji su imali dužnost podučavati đake u institutima, ali njihova je dužnost obuhvaćala i podučavanje seljaka novim tehnikama u poljoprivredi kako bi im se olakšao njihov svakodnevni život. Između ostaloga, dužnosti učitelja uključivale su:

- 1) Primarno obrazovanje temeljeno na općim i modernim obrazovnim principima;
- 2) Obrazovanje odraslih seljaka temeljeno na općim i modernim obrazovnim principima;
- 3) Podizanje kulturne svijesti seljaka kroz distribuciju knjiga, obrazovne programe, radio, vokalno, plesno i instrumentalno glazbeno obrazovanje, kao i kroz mnoge vrste likovnih umjetnosti;
- 4) Promicanje naprednih agrikulturnih tehnika u poljima, voćnjacima, vrtovima; uzgoj stoke; izrada predmeta od željeza, drveta i kože;
- 5) Poduku odraslim seljacima iz domaćinstva, brige za djecu i ručnog rada;
- 6) Stvaranje i razvoj seoskih zadruga.⁵³

Plaća učitelja koji su završili seoske institute iznosila je svega 20 lira mjesečno te su zbog toga učitelji financijski uvelike ovisili o rezultatima svoga rada.⁵⁴ Također, treba napomenuti i to da instituti nisu ovisili o državnoj pomoći, već isključivo o proizvodima koje su sami uzgajali i proizvodili. Tako se, primjerice, žito uzgajalo na farmama, mlijeko i mliječni proizvodi proizvodili su se u mljekarama, med se dobivao uzgojem pčela u košnicama, namještaj se izrađivao u radionicama, a odjeću pak u tkaonicama.

4.8. Svakodnevni život u seoskim institutima

U svim seoskim institutima svakodnevni se život odvijao po sličnom obrascu, ali naravno treba uzeti u obzir i neke regionalne različitosti koje su utjecale na život u institutu. Radni je dan započinjao u ranu zoru i trajao sve do večernjih sati. Zimi je nastava u institutu

---

⁵² Şeren, *Köye Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri*, str. 218

⁵³ Kaynar i Ak, *A 'Language' of Modernization: Culture and Art Education in the Village Institutes*, str. 322

⁵⁴ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 132

bila pretežno bazirana na kulturnim predavanjima, dok je ljeti prednost dana praktičnoj nastavi koja je uključivala poslove u polju ili gradnju građevina.⁵⁵

Buđenje je bilo u 6:00 nakon čega je slijedilo spremanje spavaonica i jutarnja gimnastika. Nakon zajedničkog doručka i prije početka nastavnog i radnog dana učenici su imali jedan sat slobodnog vremena za učenje. U 8:30 vršila se prozivka učenika i raspodjela poslova za taj dan, nakon čega je od 8:45 do 12:15 slijedila nastava i uobičajeni poslovi.⁵⁶ Dok su odlazili u učionice, radionice ili na polja učenici i učitelji pjevali bi različite marševe čiji je cilj bio probuditi svijest mladića i djevojaka, kao i potaknuti ih na rad. Primjerice, ako bi se išlo u polje pjevao se *Ziraat Marşı*. Također, treba spomenuti da je svaki seoski institut imao svoj vlastiti marš koji bi pjevali u svim prilikama.⁵⁷ Nakon ručka slijedilo je vrijeme za glazbu u kojem su učenici učili svirati različite instrumente i ujedno se pripremali za subotnje glazbene manifestacije. Od 14:15 do 18:00 učenici su ponovno imali predavanja i praktičnu nastavu. Nakon večere pola je sata bilo posvećeno nacionalnom folkloru i sportu, nakon čega se slušalo dnevne vijesti na radiju. Svake večeri učenici su imali i 50 minuta za čitanje čemu se u institutima pridavalo mnogo pozornosti. Potom je uslijedilo 50 minuta slobodnog vremena namijenjenog za učenje, nakon čega su započinjale pripreme za počinak. Nastavni i radni dan u institutu završavao je u 21:30 kada je bilo određeno vrijeme za spavanje.⁵⁸

Ponekad su se uvečer održavale i književne večeri na kojima bi se učenicima predstavljale tek objavljene knjige i časopisi te bi se čitale odabrane priče iz knjiga ili članci iz časopisa. Na tim su književnim večerima uz turske pisce bili predstavljani i prevedeni zapadni klasici.⁵⁹

Vikendom (pretežito subotom) održavale su se posebne kulturne aktivnosti. Već na početku nastavne godine odredio bi se raspored izvedbi. Na tim priredbama učenici bi pjevali i plesali, čitali svoju poeziju ili pak izvodili kazališne predstave. Vikendom su se održavale i brojne rasprave u kojima su sudjelovali učenici, učitelji, kao i uprava instituta. Cilj tih rasprava bio je poboljšati funkcioniranje instituta.⁶⁰ Nedjeljom su učenici imali slobodno vrijeme koje su najčešće provodili u učenju i pripremama za sljedeći tjedan.

---

⁵⁵ Esra Mindivanlı Akdoğan, *Köy Enstitülerinde Eğitim Anlayışı ve Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi* (doktor tezi). Atatürk Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı. Erzurum, 2016., str. 53

⁵⁶ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 87

⁵⁷ Ömer Demircan, *Bizim „Köy“ Enstitüleri*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, No. 4, 1997., str. 242

⁵⁸ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 87

⁵⁹ Makal, *Köy Enstitüleri ve Ötesi*, str. 52

⁶⁰ Ibid.

4.9. Ukidanje seoskih instituta

Ukidanje seoskih instituta usko je povezano s političkim promjenama u Turskoj nakon Drugog svjetskog rata. Iako Turska nije sudjelovala u njemu, nije ostala pošteđena njegovih posljedica od kojih je glavna bila politička podjela svijeta na zapadni blok (predvođen SAD-om) i istočni blok (predvođen SSSR-om). Što se tiče unutarnje situacije u Turskoj, novi se režim suočio s manjkom popularnosti u narodu prije svega zbog obrazovne, industrijske i ekonomske zaostalosti u zemlji za koju nije nalazio izlaz. Sve je to omogućilo jačanje opozicije što je nagovijestilo kraj jednostranačkom sustavu.

Godine 1945. seoski su instituti postali meta napada i kritika konzervativnog krila vladajućeg CHP-a i opozicijskog DP-a. Jedna od glavnih kritika bila je da su instituti postali „komunističkim gnijezdima“, tj. mjestima širenja ljevičarskih ideja, što u hladnoratovskom okruženju u kojem se Turska priklonila zapadnom bloku nikako nije doprinijelo rastu njihove popularnosti.⁶¹

Prvi korak ka ukidanju seoskih instituta učinjen je već 1946. godine kada İsmet İnönü smjenjuje Hasana Ali Yücela s dužnosti ministra obrazovanja i na njegovo mjesto postavlja Reşata Şemsettin Sirera. Prvi korak novog ministra obrazovanja bio je smjena İsmaila Hakkija Tonguç'a i njegovog kadra iz Ministarstva obrazovanja. Nakon toga novi kadar u Ministarstvu obrazovanja započinje promjene vezane uz obrazovanje i strukturu samih instituta koje će u konačnici i dovesti do njihova ukidanja.⁶²

U listopadu 1947. godine donesen je novi kurikulum koji je donio ključne promjene u funkcioniranju instituta i organizaciji nastave. Tim činom započinje proces preobrazbe instituta i potpuno udaljavanje od Tonguçevog principa obrazovanja kroz rad. Glavna promjena do koje je došlo prihvaćanjem novog kurikuluma jest potpuno unificiranje nastave iz agrikulture za sve institute bez obzira na geografske značajke područja gdje su se oni nalazili. Ta promjena nikako nije bila u skladu s načelom obrazovanja kroz rad jer je stavljala naglasak na teoretska znanja, a ne na praksu. Još jedna velika promjena bila je i smanjenje satnice iz predmeta umjetnost i rukotvorine u korist teorijske nastave, čime je zaustavljeno kulturno uzdizanje seljaka. Također, učiteljima su postupno oduzimani alati i oprema neophodni za podučavanje praktične nastave. Ni učenici više nisu imali pravo glasa kada je u

---

⁶¹ Tugba Kucuktamer i Huseyin Uzunboyu, *The conditions that enabled the foundation of the Village Institutes in Turkey and a comparison with today*. Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol. 185, 2015., str. 396

⁶² Altunya, *Köy Enstitüsü Sisteminin Toplu Bir Bakış*, str.115

pitanju bilo upravljanje institutom. Ukinuto je slobodno vrijeme za čitanje, a mnoge su knjige bile zabranjene kako učenici ne bi postali individualci koji čitaju, misle i raspravljaju.⁶³

Prvi se na meti našao Viši seoski institut koji je ukinut 1947. godine. Odluka o ukidanju svih seoskih instituta donesena je 1950. godine. Nakon toga određeno je dvogodišnje razdoblje kako bi se instituti u potpunosti ukinuli. Učiteljsko osoblje koje je radilo u institutima premješteno je u druge škole, a do konačnog nestanka seoskih instituta došlo je tek 1954. godine za vrijeme vladavine Demokratske stranke. Tijekom deset godina službenog postojanja otvoren je dvadeset i jedan institut u kojima se godišnje školovalo oko 15 000 djece.⁶⁴

Iako su seoski instituti službeno ukinuti tek 1954. godine za vrijeme vladavine DP-a, ne smije se zanemariti činjenica da je CHP odigrala odlučujuću ulogu u njihovom ukidanju kao i to da su oni *de facto* izgubili svoj smisao upravo za vrijeme njihove vladavine. S obzirom na to da je upravo CHP osnovala seoske institute postavlja se pitanje što je dovelo do tog preokreta. Prvo i osnovno što treba imati na umu jest da su kurikulume iz 1943. i 1947. godine prihvatile dvije različite vlade CHP-a. Jedan od ciljeva instituta bio je osigurati masovnu potporu stranci. U uvjetima višestranačja, kada su seljaci postupno počeli davati svoju podršku DP-u, CHP se uvjerila koliko je to bio sklizak i nesiguran teren. Kako su sa svih strana dolazile kritike na račun instituta, CHP je ubrzo uvidjela da mora nešto poduzeti po tom pitanju ako ne želi izgubiti glasove kritičara instituta kojih je bilo sve više. Stoga se kao jedino logično rješenje za osiguravanje potpore javnosti nametnulo upravo ukidanje seoskih instituta.⁶⁵

5. REAKCIJE NA SEOSKE INSTITUTE

Reakcije javnosti na otvaranje instituta bile su različite: od krajnje pozitivnih do krajnje negativnih. Nakon njihovog otvaranja dio je populacije pozdravio ideju da se obrazovanje i modernizacija dovedu na selo, dok je drugi dio smatrao da je glavna svrha instituta politička i ideološka. Glavni su kritičari smatrali da vladajuća stranka otvaranjem instituta želi sebi stvoriti novu glasačku bazu. S vremenom je sve više kritika bilo usmjereno

---

⁶³ Kucuktamer i Uzunboyly, *The conditions that enabled the foundation of the Village Institutes in Turkey and a comparison with today*, str. 396–397

⁶⁴ Vexliard i Aytaç, *The "Village Institutes" in Turkey*, str. 45

⁶⁵ Kucuktamer i Uzunboyly, *The conditions that enabled the foundation of the Village Institutes in Turkey and a comparison with today*, str. 397

protiv seoskih instituta, a s promjenom političkih prilika u Turskoj nakon Drugog svjetskog rata postali su metom kritika i ljevičara i desničara.

Desničari su optuživali institute da su povezani s komunističkim aktivnostima, a njihovog osnivača İsmaila Hakkıya Tonguç da je bio pod utjecajem istaknutog turskog ljevičara Ethema Nejata. Iako je Nejat ubijen u atentatu još 1921. godine, desničari su tvrdili da se Tonguç upoznao s njim u razdoblju nakon 1910. godine, dok je bio na školovanju u Eskişehiru, gdje je Nejat bio profesor poznat po svojim idejama o reformi obrazovnog sustava.⁶⁶ Nadalje, tvrdili su da je Tonguç bio ljevičar što nije bilo točno jer je bio poznat upravo kao gorljivi sljedbenik kemalizma. Dio desničara i antikomunista vidjeli su sličnosti između turskog i sovjetskog obrazovnog sustava te su tvrdili da je Tonguç ideju o seoskim institutima preuzeo iz sovjetskog modela obrazovanja. Međutim, nema mnogo naznaka koje upućuju na istinitost te tvrdnje. Zagovornici seoskih instituta navode da je Tonguç doista temeljito proučio sovjetski model obrazovanja, no isto tako treba spomenuti i to da je proučavao i obrazovne sustave drugih zemalja, kao što su Njemačka, Bugarska i SAD. Optuživali su ih da učenici u institutima čitaju komunističku literaturu, kao i to da se u časopisu *Köy Enstitüleri Dergisi* objavljuju komunistički orijentirani članci. Međutim, istinitost te tvrdnje malo je vjerojatna jer je literatura u knjižnicama instituta bila prožeta liberalnim političkim stajalištima, dok su u časopisu *Köy Enstitüleri Dergisi* objavljena samo dva članka koja bi se mogla smatrati ljevičarskim. Jedan od njih je prikaz knjige *Democracy and Socialism* Harolda Laskija u kojoj autor ne zauzima određeni stav, a drugi je članak o glazbi u kojem se spominje klasna analiza u kontekstu boljeg razumijevanja glazbe.⁶⁷

Ozbiljne su optužbe bile upućene institutima i na račun njihova izrabljivanja učenika i prisilnog rada. Naime, seljaci su zakonom bili obvezni 20 dana godišnje obavljati poslove za institut, a poznato je da su seljaci i učenici izgradili brojne stambeno-poslovne objekte za potrebe instituta. Iako brojna literatura o seoskim institutima koju je objavilo Ministarstvo obrazovanja, kao i djela polaznika instituta veličaju njihov napor u izgradnji stambeno-poslovnih objekata, stvarnost je ipak bila nešto drugačija. Neki izvori navode da seljaci nisu bili pretjerano oduševljeni prisilnim radom, kao i činjenicom da moraju ustupati svoja zemljišta institutima. I mnogi su tadašnji intelektualci tvrdili da je glavna zadaća seoskih instituta prisilni rad. Jedan od zasigurno najžešćih kritičara seoskih instituta bio je turski pisac Kemal Tahir koji je na tu temu napisao i djelo *Bozkırdaki Çekirdek* (1967.). U njemu kritizira izrabljivanje učenika i loše uvjete života u institutima te navodi da je brojnim učenicima

---

⁶⁶ Anık, *Bir modernleş(tir)me projesi olarak köy enstitüleri*, str. 287–289

⁶⁷ Karaömerlioğlu, *The Village Institutes Experience in Turkey*, str. 65–67

zdravlje bilo uništeno napornim rasporedom koji je uključivao nastavu, rad i brojne druge aktivnosti od jutra do mraka.⁶⁸

Seoski su instituti bili kritizirani i s religijskog stajalište. Osnovani su kao sekularne institucije i bili su kritički nastrojeni prema religiji i praznovjerju. Kurikulum seoskih instituta nije sadržavao nastavu iz vjeronauka i religijskih predmeta. Također, u mnogim se publikacijama seoskih instituta pri spominjanju riječi Bog prednost davala riječi *tanrı* umjesto *Allah* koja je bila uvriježena među vjerničkom populacijom. Nadalje, hodže i imami koji su imali velik utjecaj među seljanima nerijetko su optuživali učitelje seoskih instituta da nisu dobar uzor učenicima te su upozoravali na neprimjerene odnose između dječaka i djevojčica.⁶⁹

Kritike su bile upućene i obrazovnom kadru seoskih instituta. Mnogi su kritičari smatrali da su ti učitelji neiskusni i premladi. Naime, djeca bi odlazila u seoske institute s 11 godina i vraćala se na selo nakon petogodišnjeg obrazovanja, u dobi od 16 godina. Mnogi su smatrali da šesnaestogodišnjaci nisu u stanju uspostaviti autoritet nad daleko starijim seoskim stanovništvom što je uzrokovalo velike poteškoće pri prenošenju stečenih znanja iz novih tehnika u agrikulturi. Također, mladi su se učitelji često morali boriti s različitim predrasudama neobrazovanih seljana, kao i sa zavišću i otporom starijeg dijela seoskog stanovništva.⁷⁰

Iz svega navedenoga jasno je da su seoski instituti izazvali mnogo kontroverzi u turskom društvu koje su se nastavile i nakon njihovog zatvaranja, a posebice su bile aktualne 1950-ih i 1960-ih godina.

6. ULOGA I ZNAČAJ SEOSKIH INSTITUTA U TURSKOJ KNJIŽEVNOSTI

6.1. Seoska književnost (*köy edebiyatı*) i roman sela (*köy romanı*)

Značaj seoskih instituta u turskoj književnosti mnogo je veći nego što bi se moglo pretpostaviti. U njima je stasala nova generacija turskih pisaca, tzv. *Köy Enstitüsü çıkışlılar*, koja će postati predvodnikom seoske književnosti i novog književnog žanra poznatijeg pod

---

⁶⁸ Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 108–109

⁶⁹ Karaömerlioğlu, *The Village Institutes Experience in Turkey*, str. 68

⁷⁰ Girgin, *The Role of Education in Agricultural Productivity: The Case of Village Institutes in Turkey, 1940-1966*, str. 46–47

nazivom roman sela. Kao što je poznato, socijalno angažirana književnost doseže vrhunac upravo s romanom sela, žanrom koji je bio dominantan u turskoj književnosti od 1950-ih do 1970-ih. Međutim, treba spomenuti da je tema sela bila prisutna i u djelima autora ranijih razdoblja, a prva djela na tu temu pišu se još u doba Tanzimata kada nastaje prvi roman posvećen turskom selu (Nabizade Nazım: *Karabibik*, 1890.).⁷¹ Također, romani sela pišu se i nakon 1970. godine, međutim u znatno manjem opsegu.

Pojava seoske književnosti i nastanak romana sela usko je povezano i s anadolskim socrealizmom (*toplumcu gerçekçilik*) koji postaje vodeći književni pravac u turskoj književnosti nakon Drugog svjetskog rata. Socijalistički realizam ili socrealizam kao književna teorija formirao se 1930-ih godina, najprije u sovjetskoj književnosti, a nakon Drugog svjetskog rata preuzele su ga i mnoge druge zemlje, među kojima je bila i Turska. Socrealizam se često definira kao osnovna doktrina sovjetske umjetničke književnosti i književne kritike, koja traži da umjetnik istinito i povijesno-konkretno prikazuje zbilju u njezinom revolucionarnom razvitku. Pri tome se istinitost i povijesna konkretnost umjetničkoga prikazivanja zbilje moraju spajati sa zadaćom idejne preobrazbe i odgoja pojedinaca u duhu socijalizma.⁷² Glavna ideja socrealizma jest da umjetnost postoji zbog društva, a glavni cilj socrealističke umjetnosti jest prikaz društvene zbilje. Književnost socrealizma društveno je angažirana književnost na koju su velik utjecaj imali marksizam i komunizam, dvije najzastupljenije ideologije u Europi toga doba, i poetika realizma. Socrealističko književno djelo u potpunosti je podređeno odgojnoj funkciji, tj. didaktizmu, i redovito zagovara socijalne ideale poput besklasnog društva ili socijalne pravde. S obzirom na to mogli bismo reći da je dominantna funkcija socrealizma bila socijalno-pedagoška. Isticanje socijalno-pedagoške funkcije socrealizma dovelo je do stvaranja likova dostojnih oponašanja i reprezentativnih za određene društveno-političke pojave. Teoretičari socrealizma isticali su kako književnost i umjetnost trebaju biti nacionalne po formi, a socijalističke po sadržaju.⁷³

U Turskoj od 1940-ih/1950-ih klasna i društvena problematika postaju predmet književnog zanimanja i kod pisaca je sve izraženiji zaokret ka socijalnom realizmu. Predstavnici toga pravca u turskoj književnosti bili su pod utjecajem sovjetskog socrealizma te su uglavnom potjecali iz ljevičarskih krugova. Zagovarali su klasnu ravnopravnost i socijalno jedinstvo, a u tematskom su se smislu sve više okretali Anadoliji i anadolskom selu koje je bilo osiromašeno oslobodilačkim ratom i sustavno zanemarivano.

---

⁷¹ Dino Guzzini i Joan Grimbert, *The Turkish Peasant Novel, or the Anatolian Theme*. World Literature Today, Vol. 60, No. 2, Literatures of the Middle East: A Fertile Crescent, proljeće 1986., str. 267

⁷² *Rečnik književnih termina* / [gl. ur. Dragiša Živković]. Beograd: Nolit, 1985., str. 753–754

⁷³ Ibid.

Većina predstavnika seoske književnosti i romana sela obrazovana je u seoskim institutima, a među njima važno mjesto zauzimaju imena poput Mahmuta Makala (*İvriz Köy Enstitüsü*), Talipa Apaydına (*Çifteler Köy Enstitüsü* i *Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü*), Fakira Baykurta (*Gönen Köy Enstitüsü*), Mehmeta Başarana (*Kepirtepe Köy Enstitüsü* i *Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü*), Dursuna Akçama (*Cılavuz Köy Enstitüsü*), Behzata Aya (*Düziçi Köy Enstitüsü*), Yusufa Ziya Bahadınlaja (*Pazarören Köy Enstitüsü*), Kemala Burkaya (*Dicle Köy Enstitüsü*), Ümita Kaftancıoğlu (*Cılavuz Köy Enstitüsü*), Hasana Kıyafeta (*Pazarören Köy Enstitüsü*), Osmana Şahina (*Dicle Köy Enstitüsü*) i Alija Yücea (*Düziçi Köy Enstitüsü*). Budući da su ovi autori i sami odrasli na selu, bili su upoznati sa socijalnim prilikama na selu i problemima seljana. Zahvaljujući njima po prvi se put ulazi dublje u seosku problematiku i objašnjavaju se uzroci zaostalosti i postupnog propadanja turskog sela.

Književnici obrazovani u seoskim institutima uvelike su pridonijeli formiranju novog proznog žanra poznatijeg kao roman sela (*köy romanı*) kojeg karakteriziraju realistični opisi seoskog života i prirodnih ljepota Anadolije, socijalna problematika, radnja temeljena na sukobu i kolokvijalni jezik. U svojim su djelima koristili jednostavan, narodni jezik s mnoštvom lokalnih i regionalnih izraza. Djela su prepuna dijaloga u kojima se očituje dijalektalna raznolikost turskog jezika prisutna u anadolskom selu. U njihovim djelima retoričnost i didaktizam imaju prevagu nad estetikom te stoga neki književni kritičari opravdano postavljaju pitanje u kojoj se mjeri ta djela mogu smatrati književnima.⁷⁴ U svojim su djelima ovi pisci najčešće obrađivali tematiku klasnog sukoba, prijevore između bogatih i siromašnih, pri čemu su glavni negativci redovito bili bogati zemljoposjednici (age) koji su vršili nasilje nad siromašnim seljanima i izrabljivali ih. Velik broj autora dotaknuo se i pitanja obrazovanja, prehrane, zdravlja, religije te dolaska nove tehnologije na selo, u prvom redu traktora. Njihovi romani obiluju brojnim likovima te često dolazi do njihovog suprotstavljanja i sukobljavanja.⁷⁵ Problematiku kojom su se bavili romani sela možemo podijeliti u nekoliko skupina:

- 1) Ekonomske poteškoće (nezaposlenost, nedostatak obradive zemlje, suša, lihvarstvo);
- 2) Zaostalost društva (razlike između obrazovanih i seljaka, zdravlje, neobrazovanost, neznanje, praznovjerje);

⁷⁴ Mehmet Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*. Ankara: Öz-Ge Yayınları, 2000., str. 65–66

⁷⁵ Kemal H. Karpat, *Social Themes in Contemporary Turkish Literature: Part II*. Middle East Journal, Vol. 14, No. 2, proljeće 1960., str. 154–159

- 3) Društveni sukobi (razmirice zbog zemlje, politički sukobi, sukobi između seljaka i države, „agovanje”);
- 4) Pitanja zakona i morala (osvete, razbojništva, silovanja);
- 5) Utjecajni elementi na selu (vjera, praznovjerje, tradicija).

6.2. Mahmut Makal – autor prvog romana sela

Jedan od najistaknutijih svršenika seoskih instituta i prvih predstavnika seoske književnosti je pisac Mahmut Makal. Makal je rođen 1930. godine u selu Demirci nedaleko od Aksaraya. Školovanje u seoskom institutu u İvrizu (Konya) završio je 1947. godine, nakon čega počinje raditi kao učitelj na selu.⁷⁶

Mahmut Makal svoj je književni put započeo pišući poeziju koja je bila objavljivana u časopisima *Türk'e Doğru* i *Köy Enstitüleri Dergisi*. Nakon što se kao osamnaestogodišnjak zaposlio kao seoski učitelj, svoja zapažanja i dojmove vezane uz selo počinje zapisivati u obliku bilježaka i članaka. Svojim dokumentarnim i jednostavnim stilom kojim je odudarao od većine autora njegova doba privukao je pozornost Yaşara Nabija Nayıra, urednika časopisa *Varlık*. Yaşar Nabi Nayır poticao je i usmjeravao Makala na daljnje pisanje i počeo objavljivati njegove radove u časopisu *Varlık* 1948. godine pod naslovom *Köy Öğretmeninin Notları*.⁷⁷ Dvije godine kasnije, članci objavljeni u tom časopisu sabrani su u knjigu pod naslovom *Bizim Köy* (1950.) koja se smatra prvim romanom sela u turskoj književnosti. U knjizi autor daje etnografski opis anadolskog sela čime otvara jedan sasvim novi pogled na selo. Zahvaljujući Makalu i njegovoj prozi otvara se put mladim seljacima koji su imali književne sklonosti te on postaje uzor nadolazećim autorima toga žanra.⁷⁸ Mnogi teoretičari književnosti smatraju roman *Bizim Köy* više etnografskim i antropološkim djelom, negoli književnim i smatraju da je Makal uvelike pomogao razvoju etnografske proze. Djelo je u vrlo kratkom vremenu steklo veliku popularnost ne samo u Turskoj, već i izvan njezinih granica. Ubrzo nakon objave u Turskoj, knjiga je prevedena i na druge europske jezike poput francuskog i engleskog.⁷⁹ U knjizi je autor iznio probleme s kojima se svakodnevno susreću

⁷⁶ Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1971., str. 255

⁷⁷ Neslihan Kabaklı, *Türk Edebiyatı'nda Etnografik Bir Yazın Olarak „Bizim Köy“*. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol. 7, No. 1, zima 2012., str. 1332

⁷⁸ Erol Çankaya, *Köy Edebiyatı ve Türk Edebiyatında Köye “İçeriden” Bakış Doğuşu, Etkileri, Sonuçları*. Ankara: Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol. 8/4, proljeće 2013., str. 483

⁷⁹ Pakize Türkoğlu, *Tonguç ve Enstitüleri*. İstanbul: Yapı ve Kredi Yayınları, 1997, str. 541

seljaci i opisao siromaštvo koje vlada na selu ne razmišljajući kako će vlast na to reagirati. Ovo djelo imalo je velik odjek ne samo na turskoj književnoj sceni, već i u političkom svijetu. Naime, ubrzo nakon objave knjige Makal je kratko vrijeme proveo u zatvoru, a čak i nakon promjene vlasti i dalje je bio pod prismotrom vlasti te je trpio političke pritiske. Treba spomenuti i da je Makal nakon oslobođenja stekao još veću popularnost i naklonost javnosti.

U knjizi *Bizim Köy* nalaze se kratke priče i članci koji govore o seoskom životu. Glavni junak romana je mladi Mamit koji odlazi na školovanje, nakog čega se vraća u svoje rodno selo kao učitelj Mahmut. U romanu se prate izazovi s kojima se susreće mladi učitelj Mahmut koji pokušava donijeti promjene na selo, a Makal je glavno težište stavio na pet glavnih problema turskog sela sa sredine 20. stoljeća:

- 1) Ekonomske poteškoće;
- 2) Korištenje novih materijala i alata;
- 3) Poteškoće pri obradi zemlje;
- 4) Otuđenost i nepoznavanje novih tehnologija;
- 5) Uzajamno pomaganje i suradnja među seljacima.

Radnja romana smještena je u dva siromašna sela središnje Anadolije 1940-ih godina i temelji se na stvarnim događajima. Autor detaljno opisuje borbu seljaka za preživljavanje, daje prikaze iz seoskog života, a dotiče se i obrazovanja na selu. Vrlo jednostavnim jezikom autor obrađuje različite teme kao što su poljoprivreda, stočarstvo, seoske kuće, zdravlje i metode liječenja, vjerski fanatizam i neukost seljaka, narodna vjerovanja. O važnosti romana *Bizim Köy* govori i činjenica da je 1966. godine Makal za njega dobio UNESCO-ovu nagradu za doprinos svjetskoj kulturi (*Dünya Kültürüne Hizmet Ödülü*).

Mahmut Makal šest je godina proveo radeći kao seoski učitelj u tri turska sela da bi 1952. godine otišao u Ankaru na daljnje školovanje. U Ankari je objavio knjigu *Köyümünden – Köy Öğretmeninin Notları II*, poznatiju pod naslovom *Hayal ve Gerçek*, koja se smatra svojevrsnim nastavkom romana *Bizim Köy*. U toj knjizi autor veliku pozornost pridaje temama kao što su vjenčanje, brak, tradicionalna medicina, nadriliječništvo i brojnim drugima.⁸⁰ Za vrijeme svog školovanja u Ankari Makal objavljuje i knjigu *Memleketin Sahipleri* (1954.).

Po završetku obrazovanja u Ankari radio je kao inspektor primarnog obrazovanja (*ilköğretim müfettişliği*) na području Antalije, Ankare i Adane. Makal ni u tom razdoblju nije zanemario svoje književno stvaralaštvo te zapisuje svoje dojmove i doživljaje s tih područja.

---

⁸⁰ Serdar Sağlam, *Türkiye'de Köyle İlgili Uygulama ve Çalışmalar ile Türk Sosyolojisindeki Yansımaları*. Sosyoloji Konferansları No. 53, 2016, str. 230

U knjizi *Kuru Sevda* (1957.) Makal govori o svojim doživljajima u Antaliji, dok o doživljajima iz Ankare govori u knjizi *Köye Gidenler* (1959.). Između ostaloga, u toj knjizi dotaknuo se i odnosa političara i seljaka. Iste godine (1959.) Makal objavljuje i knjigu *17 Nisan* nazvanu po datumu službenog otvaranja seoskih instituta. U razdoblju od 1950. do 1960. Makal je svoju pozornost usredotočio na proces demokracije na selu. Svoja zapažanja o tome kako se demokracija odražava na selo sakupio je u knjizi pod naslovom *Kalkınma Masalı* (1960.). Određeni period svoga života Makal je boravio i u Engleskoj, a svoja zapažanja iz tog razdoblja sabire u knjizi pod naslovom *Ötelerin Havası* (1965.). Vrijedna spomena je i njegova knjiga *Yer Altında Bir Anadolu* (1968.) u kojoj govori o svojem iskustvu u Vanu gdje je vidio kako seljaci hladnih zima žive u nastambama pod zemljom.⁸¹ Odličan izvor za proučavanje seoskih instituta Makalova je knjiga *Köy Enstitüleri ve Ötesi* (1979.) u kojoj detaljno opisuje moderni obrazovni sustav koji je bio na snazi u seoskim institutima, kao i onaj zastarjeli, koji je stupio na snagu nakon zatvaranja seoskih instituta.

6.3. Fakir Baykurt

Osim Mahmuta Makala, važno ime tzv. seoske književnosti je pisac Fakir Baykurt (1929. – 1999.) koji i danas zauzima značajno mjesto među suvremenim turskim prozaistima. Baykurt je rođen 1929. godine u selu Akçaköy u siromašnoj obitelji. Zbog loše materijalne situacije svoje obitelji, autor je shvatio da će teško ispuniti svoj san i postati književnikom. No, pojavom seoskih instituta Baykurt je dobio priliku školovati se i u konačnici postati književnikom.⁸²

Svoj književni put Baykurt je započeo pjesmama i zapisima sa sela, nakon čega piše pripovijetke i romane. U svojim romanima daje realističnu sliku turskog sela široko obuhvaćajući socijalnu problematiku. U opisima seoskog života često je blizak naturalizmu. Jezik mu je prepun narodnih izraza, a rječnik bogat i izvoran što daje dozu autentičnosti njegovim djelima.⁸³ Baykurt se istaknuo kao veoma vješt promatrač društvene zbilje, posebnu je pozornost pridavao ekonomskim, društvenim i političkim proturječjima koja su ga okruživala.

Baykurt je zadobio pozornost javnosti svojim prvim romanom *Yılanların Öcü* koji je nakon objave izazvao brojne kontroverze u društvu. *Yılanların Öcü* (1959.) prvi je dio

---

⁸¹ Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, str. 326

⁸² Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, str. 80

⁸³ Marija Đukanović i Slavoljub Đinđić, *Primeri turske proze*. Beograd: Naučna knjiga, 1969., str. 90

trilogije čiji je glavni lik Irazca, oseburna, temperamentna i hirovita anadolska starica kroz čiji lik autor prikazuje svakodnevni život na selu. Njezin lik ujedno utjelovljuje i sve nakupljene frustracije muškaraca i žena koji godinama trpe nepravdu i nejednakost. Odmah po objavljivanju roman je izazvao oštre osude članova Demokratske stranke jer je autor u romanu dao kritiku vlasti i stanja u državi. Međutim, sam je Baykurt izjavio da je roman pisan gorkim jezikom koji osuđuje sve u državi te da on samo iznosi ono što podsvjesno svi na selu misle. Roman je napisan iz perspektive seljaka, likovi su realistični, jezik je prepun kolokvijalizama te u prvi plan dolazi jezična karakterizacija likova. Kao i kod ostalih autora romana sela, i ovdje se radnja gradi na suprotnostima između bogatih i moćnih zemljoposjednika, koji imaju vlast u svojim rukama, te siromašnih i potlačenih seljaka. Osnovni događaj koji se obrađuje u romanu jest protivljenje siromašnih seljaka da se izgradi kuća nekog moćnijeg seljaka.⁸⁴ Tri godine nakon objave romana (1962.) napravljena je ekranizacija knjige pod istim naslovom. Budući da se film uvelike razlikovao od tadašnjih filmova snimljenih u produkciji Yeşilçam, nije prošao nezamijećeno, štoviše, izazvao je velike kontroverze u društvu. Zbog opscenosti i razvrata prikazanih u filmu vlast je u početku pokušala cenzurirati i zabraniti film, međutim u konačnici je ipak dozvolila njegovo prikazivanje.⁸⁵

Uspješnim su se pokazala i sljedeća dva nastavka trilogije koja se također temelje na životnim borbama starice Irazce i njezine obitelji protiv seoskih moćnika. Drugi nastavak trilogije *Irazca'nın Dirliği* objavljen je 1961. godine, a posljednji nastavak *Kara Ahmet Destanı* 1977. godine.⁸⁶

Osim romanima, Baykurt se istaknuo i brojim zbirkama priča u kojima obrađuje različite epizode iz života na selu. Prvu zbirku priča *Çilli* objavljuje 1955. godine, nakon čega slijede zbirke *Efendilik Savaşı* (1959.), *Karın Ağrısı* (1961.), *Cüce Muhammet* (1964.), *Anadolu Garajı* (1970.), *On Binlerce Kağnı* (1971.), *Can Parası* (1973.), *İçerdeki Oğul* (1974.), *Sınırdaki Ölü* (1975.), *Gece Vardiyası* (1982.), *Barış Çöreği* (1982.), *Duirsburg Treni* (1986.), *Bizim İnce Kızlar* (1992.) i *Dikenli Tel* (1998.).⁸⁷ Treba spomenuti i da je Baykurt sa svojom zbirkom priča *Can Parası* dobio nagradu za najbolju zbirku priča koja nosi naziv po majstoru suvremene turske pripovjetke, Saitu Faiku Abasıyanıku (*Sait Faik hikâye ödülü*).

Fakir Baykurt autor je i knjige *Unutulmaz Köy Enstitüleri* (1997.) u kojoj govori o povijesti seoskih instituta, njihovoj važnosti, i odjeku u Turskoj i svijetu.

---

⁸⁴ Türkoğlu, *Tonguç ve Enstitüleri*, str. 543–544

⁸⁵ Ibid., str. 544

⁸⁶ Ahmet Kabaklı, *Türk edebiyatı*, sv. 5. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı, 1997., str. 463

⁸⁷ Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, str. 243–245

6.4. Talip Apaydın

Uz Mahmuta Makala i Fakira Baykurta najistaknutiji predstavnik seoske književnosti i romana sela obrazovan u seoskom institutu bio je Talip Apaydın (1926. – 2014.). Za vrijeme školovanja u institutu započinje svoj književni put objavljujući izrazito emotivnu poeziju i priče u časopisu *Köy Enstitüleri Dergisi*. U svojim pričama i romanima težište stavlja na ljudske odnose, a veliku pozornost pridaje i opisima prirodnih ljepota Anadolije. U romanima obrađuje teme kao što su mehanizacija i modernizacija (*Sarı Traktör*, 1958.), sukobi zbog nedostatka vode (*Yarbükü*, 1959.), migracije iz sela u grad zbog nezaposlenosti koja je posljedica modernizacije i osjećaj otuđenosti u gradu (*Emmioğlu* 1961., *Kente İndi İdris* 1981.), problemi u stočarstvu (*Yoz Duvar*, 1973.). U romanu *Tütün Yorgunu* (1975.) Apaydın govori o životu uzgajivača duhana, a u romanu *Otlakçılar* (1964.) o pozitivnom utjecaju učitelja na selo i seosko stanovništvo. Također, dva je svoja romana (*Vatan Dediler* 1981., *Toz Duman İçinde* 1974.) Apaydın posvetio Ratu za nezavisnost.⁸⁸

Pozornost je skrenuo na sebe već prvim romanom pod naslovom *Sarı Traktör* kojeg je objavio 1958. godine. U središtu radnje je proces mehanizacije i modernizacije sela, predstavljen kroz dolazak prvih traktora. Autor je bio velik pobornik modernizacije sela i u tom romanu govori o prednostima i pogodnostima koje traktor donosi selu. Svoja pozitivna stajališta o mehanizaciji iznosi kroz lik Arifa, sina jednoga od seoskih aga. Treba spomenuti i to da je u ovom romanu prisutna izražena identifikacija autora Apaydına s glavnim likom Arifom te da se postupno gubi granica između pisca, pripovjedača i lika. U romanu *Sarı Traktör* Apaydın piše samo o pogodnostima koje će traktor donijeti selu te se uopće ne osvrće na društvene i ekonomske promjene do kojih će dovesti dolazak traktora i strojeva na selo. Zbog toga mnogi kritičari zamjeraju Apaydını da je površno i jednostrano (samo iz perspektive koristi i materijalnog napretka) prikazao proces mehanizacije sela. Također, navode i to da je *Sarı Traktör* roman bez pravih likova, hibridno djelo na pola puta između reportaže i romana jer, izuzevši Arifa općinjena traktorom, nema drugih likova preko kojih čitatelj dobiva uvid u unutarnja razmišljanja ostalih seljana.⁸⁹

Značajan je i njegov drugi roman *Yarbükü* (1959.) u kojem tematizira sukobe između seljana zbog izvora vode i obradive zemlje, a koji su često dovodili do krvavih okršaja i trajali generacijama.⁹⁰

---

⁸⁸ Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, str. 142–147

⁸⁹ Fethi Naci. *Yüz yılın 100 Türk romanı*. İstanbul: Türkiye iş bankası kültür yayınları, 2010., str. 410–411

⁹⁰ Karpat, *Social Themes in Contemporary Turkish Literature: Part II*, str.156

Zahvaljujući autorima koji su obrazovani u seoskim institutima imamo brojne publikacije koje govore o životu u seoskim institutima, kao i autentična iskustva njihovih polaznika iz prve ruke. Među njima svakako treba istaknuti knjigu Talipa Apaydına *Köy Enstitüsü Yılları* (1967.) u kojoj autori govori o seoskim institutima iz vlastite perspektive te piše o svojim doživljajima i životu u institutu. Autor ovu knjigu posvećuje idejnom začetniku seoskih instituta İsmailu Hakkıju Tonguçu koji ga je i naveo na pisanje ove knjige: „Ovu sam knjigu napisao u spomen na poštovanog 'oca Tonguç'a' (*'Tonguç Baba'*). Kada smo se posljednji put susreli rekao mi je 'Neka netko od vas napiše kako ste pristupili institutu, kako je teklo vaše školovanje i kako ste se snašli u toj situaciji'. Iako možda kasno, ipak ispunjavam svoju dužnost.“⁹¹ Između ostalog, autor se u toj knjizi dotiče i kulturnog života u institutima, posebice glazbe te različitih kulturno-umjetničkih manifestacija organiziranih vikendom, što njegovo djelo čini i prvorazrednim etnografskim izvorom.

6.5. Mehmet Başaran

Mehmet Başaran (1926. – 2015) najistaknutiji je pjesnik obrazovan u seoskom institutu. Iako je pisao i prozu, proslavio se ponajprije svojom poezijom koju počinje pisati još za vrijeme obrazovanja u seoskom institutu u Kepirtepeu (Trakya). Objavljuje ju isprva u časopisu *Köy Enstitüleri Dergisi*, a potom u književnim časopisima kao što su *Adam Sanat*, *Gösteri*, *Kıyı*, *Varlık*, *Yansıma*, *Yazko Edebiyat*, *Yeditepe*, *Yeni Biçem*, *Yeni Ufuklar*, *Yücel*.⁹²

I u prozi i u poeziji Başaran obrađuje temu potlačenih seljaka i radnika te pokazuje iznimnu osjetljivost za socijalna pitanja. Nepokolebljiv otpor, nada u promjene i bolju budućnost neki su od glavnih motiva njegove poezije. Također, često propituje uzroke siromaštva i zaostalosti sela, a dotiče se i beznadežnosti seljaka. U svojoj poeziji često u prvi plan stavlja svoj politički identitet i stavove kojima propagira društvenu i socijalnu jednakost.

Prvu zbirku poezije pod naslovom *Ahlat Ağacı* objavljuje 1953. godine. Iako je u to doba u turskoj književnosti u uzletu bio pokret *İkinci Yeni*, prema mišljenju mnogih književnih kritičara ova zbirka pjesama Mehmeta Başarana proglašena je najboljom zbirkom poezije te godine. U toj zbirci autor govori o seoskom životu, mislima i osjećajima pjesnika odraslog na selu, ljubavi prema ljudima, svojem kraju, zemlji, školi. Zbirku karakterizira jednostavan izraz zahvaljujući kojemu je bio rado čitan pjesnik svoga doba.⁹³

---

⁹¹ Talip Apaydın, *Köy Enstitüsü Yılları*. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2009.

⁹² Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, str. 191

⁹³ Ibid., str 193

Veliku pozornost zadobila je i njegova treća zbirka pjesama pod naslovom *Nisan Haritası (Köy Enstitüleri Destanı)* objavljena 1960. godine. Kao što i samo ime zbirke navodi, ona je svojevrsni destan o seoskim institutima. Autorovo pripovijedanje nalikuje epu koji govori o događajima u seoskim institutima od njihovog osnivanja do ukidanja.⁹⁴

Mehmet Başaran autor je i mnoštva publikacija o seoskim institutima kao što su *Tonguç Yolu* (1974.), *Özgürleşme Eylemi Köy Enstitüleri* (1990.), *Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri* (1990.), *Aydınlanma Yolunda Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz* (1993.).⁹⁵

Tijekom života Başaran je bio dobitnik brojnih nagrada i priznanja za svoje književno stvaralaštvo čime se samo još jednom potvrđuje njegov značaj kao predvodnika književnika-pjesnika obrazovanih u seoskim institutima.

6.6. Köy Enstitüleri Dergisi

Jedno od najvećih dostignuća Viših seoskih instituta bilo je pokretanje vlastitog časopisa pod naslovom *Köy Enstitüleri Dergisi*. Naime, uz potporu Ministarstva obrazovanja 1945. godine skupina mladih autora pokrenula je časopis u kojem su i učitelji i učenici objavljivali svoje radove. Časopis je izlazio jednom u tri mjeseca, a u razdoblju od 1945. do 1947. izašlo je ukupno osam brojeva.⁹⁶ Časopis se tiskao u nakladi od 17 000 primjeraka. Razlog tako velike naklade leži u želji da primjerak časopisa stigne u svaki institut i u ruke svakog učenika.⁹⁷ Veliku ulogu u pokretanju časopisa imao je Sabahattin Eyüboğlu koji je u razdoblju od 1943. do 1947. godine radio kao predavač na Višem seoskom institutu Hasanoğlu.⁹⁸

Časopis je sadržavao dragocjene informacije o događanjima u seoskim institutima i Višem seoskom institutu, kratke preglede nastave i održanih konferencija, književna djela i književne kritike, englesko-turske prijevode, rasprave o problemima u obrazovanju i istraživačke članke iz različitih područja. S obzirom na obrađivane teme, časopis se sastojao od pet osnovnih rubrika:

- 1) Istraživanja;
- 2) Radovi polaznika instituta;
- 3) Prijevodi;

---

⁹⁴ Ibid., str. 202

⁹⁵ Ibid., str. 191

⁹⁶ Ibid., str. 80

⁹⁷ Başaran, *Köy Enstitülerinde kitap ve kitaplık*, str. 101–102

⁹⁸ Bayrak, *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*, str. 80

- 4) Prikazi knjiga, sažeci, kritike;
- 5) Vijesti iz seoskih instituta.⁹⁹

Rubrika *Istraživanja* sadržavala je radove s područja obrazovanja (npr. glazbeno obrazovanje, prava seoske djece...), ratarstva i stočarstva (npr. štetnost biljaka, sakupljanje i sušenje biljaka, vrste gnojiva, uzgoj goveda, vrste riba...), folklor, etnografije i sociologije (npr. ženidbeni običaji, vjenčanja, značenje miraza, krvne zavade, travarstvo, stepska kultura...).

Najvažnija rubrika časopisa nosila je naslov *Radovi polaznika instituta* i u njoj su objavljivani učenički radovi. Tijekom dvije godine postojanja časopisa u toj je rubrici objavljivana poezija, kazališni komadi, romani, priče, seoske bilješke i prijevodi. Budući da se u institutu velika pozornost pridavala učenju stranih jezika, u časopisu su objavljivani i brojni prijevodi, pa je tako već u prvom broju časopisa objavljeno pet članaka prevedenih s engleskog na turski jezik.¹⁰⁰

Osim prosvjetiteljske i didaktičke namjene časopis *Köy Enstitüleri Dergisi* djelovao je i kao platforma za artikuliranje književnih ideja. U njemu su svoje prve književne radove objavljivali mnogi polaznici seoskih instituta od kojih su neki poput Mahmuta Makala, Talipa Apaydına, Fakira Baykurta i Mehmeta Başarana kasnije postali poznati i utjecajni turski književnici.

---

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Kirby, *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, str. 243–244

7. ZAKLJUČAK

Pitanje obrazovanja postaje posebno aktualna tema u turskom društvu nakon osnivanja Republike kada se počinju provoditi mnoge obrazovne reforme. Jedna od njih uključivala je i otvaranje seoskih instituta, obrazovnih ustanova čiji je glavni cilj bio obrazovati seosko stanovništvo i pridonijeti njegovoj modernizaciji. Preteče seoskih instituta otvaraju se 1937. godine, a nakon trogodišnjeg probnog perioda 1940. dolazi do otvaranja prvih instituta. Pojava seoskih instituta u prvom se redu veže uz jedan od gorućih problema turskog društva – neobrazovanost seoskog stanovništva. Budući da je pismenost populacije iznad 15 godina s 18 % 1935. godine porasla na 38 % 1955., možemo zaključiti da su u tom procesu veliku ulogu imali i seoski instituti.¹⁰¹ Nadalje, o jedinstvenosti i specifičnosti seoskih instituta kao obrazovnih institucija svjedoči i činjenica da su njihovi polaznici osim teorijskih znanja dobivali i praktična znanja koja su im uvelike pomagala u svakodnevnom životu i radu na selu. Kroz dvadeset i jedan otvoren institut godišnje je prolazilo oko 15 000 djece. Uzimajući u obzir ovu brojku možemo zaključiti da je projekt seoskih instituta podrazumijevao početak dugotrajnog procesa revitalizacije i zakašnjele modernizacije turskog sela. Zahvaljujući seoskim institutima došlo je i do pojave tzv. seoskih intelektualaca koji su i nakon školovanja ostajali vezani za selo i svojim ga idejama i iskustvom nastojali unaprijediti.

Osim prosvjetiteljske uloge, seoski su instituti posredno utjecali i na tursku književnu scenu sredinom 20. stoljeća. U njima je, naime, obrazovana jedna nova generacija pisaca koja je i nekoliko desetljeća nakon njihova zatvaranja imala utjecajnu ulogu u razvoju moderne turske književnosti. Ta mala, ali značajna skupina autora – poznatija kao *Köy Enstitüsü çıkışlılar* – postala je glavnim predvodnikom novog ogranka socrealističke književnosti poznatog pod nazivom „seoska književnost“ (*köy edebiyatı*). Najveće zasluge za svoj uspjeh seoski pisci duguju socrealizmu koji se pokazao kao „plodno tlo“ za njihovo stvaralaštvo. Naime, „seoska književnost“ se svojim stilskim i idejnim značajkama u potpunosti uklapala u socrealističku poetiku koja je tada prevladavala u turskoj književnosti. Za pisce koji su započeli svoju karijeru u seoskim institutima pisanje je imalo prije svega odgojnu i ideološku funkciju, a ne nužno estetsku, što znači da su djelovali više kao prosvjetitelji, a manje kao književnici i umjetnici. U svojim su djelima nerijetko ustajali protiv nepravdi učinjenih selu i seljanima, osuđujući vlast koja je sustavno zanemarivala selo. Njihovom je uspjehu uvelike pridonijela i činjenica da su pisali jednostavnim i konvencionalnim jezikom, koji je trebao doprijeti do najširih masa, za razliku od većine urbanih pisaca iz elitističkih krugova koji su

---

¹⁰¹ *İstatistik Göstergeler/Statistical Indicators 1923-2011*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu, 2012., str. 19

zanemarivali selo i seosku problematiku. Nadalje, budući da su ti autori odrasli na selu, bili su upoznati sa seoskom zbiljom i problemima seljaka iz prve ruke, što je pridonosilo autentičnosti njihovog izraza i nailazilo na zanimanje publike. Otvoreno su i bez ustezanja govorili o problemima sela za koje su odgovornima smatrali vlast zbog čega su neki od njih bili podvrgnuti represijama vlasti. Zahvaljujući njima došlo je do pojave novog proznog žanra u turskoj književnosti – romana sela (*köy romanı*), koji se smatra autentičnim glasnikom anadolskog seljaka. Veliku zaslugu u formiranju toga žanra imao je Mahmut Makal, autor prvog romana sela u turskoj književnosti. Makal svoj uspjeh u velikoj mjeri duguje tome što je među prvima u tursku književnost uveo jednostavniji izraz i govorni jezik, dajući prednost dokumentarnom stilu nad književno-umjetničkim, čime je stekao naklonost brojnih čitatelja i izazvao brojne polemike među književnom kritikom. Njegov su primjer nastavili slijediti i drugi seoski pisci i pjesnici kao što su Fakir Baykurt, Talip Apaydın i Mehmet Başaran, približavajući književnost i stilom i sadržajem najširem krugu čitatelja. Osim jednostavnog stila veliku je ulogu u njihovom uspjehu imala i tematika bliska seljanima u kojoj su zagovarali ljevičarske i socijalne ideale. Važno je istaknuti i to da ovim autorima dugujemo brojne publikacije koje govore o životu u seoskim institutima iz prve ruke i donose autentična svjedočanstva o životu i problemima anadolskog puka. Premda su mnoga djela seoskih pisaca zbog svoje prosvjetiljske i didaktičke uloge teško mogu smatrati literatnim u pravom smislu riječi, neosporno je da su desetljećima utjecala na književni ukus generacija turskih čitatelja što ih čini važnim kulturno-društvenim fenomenom.

8. DODACI

DODATAK 1. Popis seoskih instituta

NAZIV INSTITUTA	PROVINCİJA	GODINA OSNUTKA
Akçadağ Köy Enstitüsü	Malatya	1940.
Akpınar Köy Enstitüsü	Samsun	1940.
Aksu Köy Enstitüsü	Antalya	1940.
Arifiye Köy Enstitüsü	Kocaeli	1940.
Beşikdüzü Köy Enstitüsü	Trabzon	1940.
Cılavuz Köy Enstitüsü	Kars	1940.
Çifteler Köy Enstitüsü	Eskişehir	1937.
Dicle Köy Enstitüsü	Diyarbakır	1944.
Düziçi Köy Enstitüsü	Adana	1940.
Ernis Köy Enstitüsü	Van	1948.
Gölköy Köy Enstitüsü	Kastamonu	1939.
Gönen Köy Enstitüsü	Isparta	1940.
Hasanoğlu Köy Enstitüsü	Ankara	1941.
İvriz Köy Enstitüsü	Konya	1941.
Kepirtepe Köy Enstitüsü	Trakya	1938.
Kızılçullu Köy Enstitüsü	İzmir	1937.
Ortaklar Köy Enstitüsü	Aydın	1944.
Pamukpınar Köy Enstitüsü	Sivas	1941.
Pazarören Köy Enstitüsü	Kayseri	1940.
Pulur Köy Enstitüsü	Erzurum	1942.
Savaştepe Köy Enstitüsü	Balıkesir	1940.

(Izvor: Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 25)

DODATAK 2. Razmjestaj seoskih instituta na karti Turske

(Izvor: Ayşegül Girgin, *The Role of Education in Agricultural Productivity: The Case of Village Institutes in Turkey, 1940-1966*, str. 38)

DODATAK 3. Detaljan obrazovni program seoskog instituta (1943.)

A. RASPORED NASTAVE I AKTIVNOSTI TIJEKOM 5 GODINA

NASTAVA	TJEDNI
Kultura	114
Agrikultura	58
Tehnički predmeti	58
Praznici tijekom 5 godina	30
Ukupno	260

B. OPĆE OBRAZOVANJE I PEDAGOŠKI PREDMETI

PREDMETI	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred	Ukupan broj sati tijekom 5 godina
1. Turski jezik	4	3	3	3	3	736
2. Povijest	2	2	1	1	1	322
3. Geografija	2	2	1	1	—	276
4. Nauka o građanskim pravima	—	1	1	—	—	92
5. Matematika	4	2	2	3	2	598
6. Fizika	—	2	2	1	1	276
7. Kemija	—	—	2	2	—	184
8. Priroda i zdravstvena zaštita	2	2	2	1	1	368
9. Strani jezik	2	2	2	2	1	414
10. Rukopis	2	—	—	—	—	92
11. Umjetnost i rukotvorine	1	1	1	1	1	230
12. Tjelesna kultura i nacionalni folklor	1	1	1	1	—	184
13. Glazba	2	2	2	2	2	460
14. Vojna obuka	—	2	2	2	2	368
15. Domaćinstvo i briga o djeci	—	—	—	—	1	46
16. Pedagogija (*)	—	—	—	2	6	368
17. Upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i zadruge	—	—	—	—	1	46
Ukupno	22	22	22	22	22	5060

(*) Pedagoški predmeti: 1. Sociologija;

2. Poslovno obrazovanje;

3. Dječja i poslovna psihologija;

4. Povijest poslovnog obrazovanja;

5. Nastavne metode i praksa.

C. AGRIKULTURA

PREDMETI	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred
1. Ratarstvo	—	3	4	2	1
2. Vrtlarstvo	8	4	3	3	2
3. Agrikultura industrijskog bilja i poljoprivredne rukotvorine	—	—	1	1	2
4. Zootehnika	1	2	2	1	2
5. Peradarstvo	2	2	—	—	—
6. Pčelarstvo i svilarstvo	—	—	1	2	2
7. Ribarstvo i ribarski proizvodi	—	—	—	2	2
Ukupno	11	11	11	11	11

D. TEHNIČKI PREDMETI ZA DJEČAKE I DJEVOJČICE:

1. RAZRED

PREDMETI	UČENIK	UČENICA
1. Kovački i potkivački zanat	2	—
2. Tesarski i stolarski zanat	2	—
3. Graditeljstvo	5	—
4. Rukotvorine	—	10
5. Korištenje strojeva	2	1
Ukupno	11	11

E. TEHNIČKI PREDMETI ZA DJEVOJČICE:

2. – 5. RAZREDA

NASTAVNE GRUPE	2. Razred	3. razred	4. razred	5. razred
1. Šivanje i krojenje				
a. Šivanje	6	6	7	7
b. Pletenje i tkanje	3	3	2	2
c. Agrikultura	2	2	2	2
Ukupno	11	11	11	11
2. Pletenje i tkanje				
a. Pletenje i tkanje	6	6	7	7
b. Šivanje	3	3	2	2
c. Agrikultura	2	2	2	2
Ukupno	11	11	11	11
3. Agrikultura				
a. Agrikultura	6	6	7	7
b. Šivanje	3	3	2	2
c. Pletenje i tkanje	2	2	2	2
Ukupno	11	11	11	11

F. TEHNIČKI PREDMETI ZA DJEČAKE:

2. – 5. RAZREDA

NASTAVNE GRUPE	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred
1. Kovački zanat				
a. Vruće i hladno kovanje	8	8	6	6
b. Potkivački zanat	—	—	3	3
c. Motorni strojevi	3	3	2	2
Ukupno	11	11	11	11
2. Tesarski zanat				
a. Tesarski zanat	6	6	7	7
b. Stolarski zanat	3	3	2	2
c. Zidarski zanat	2	2	2	2
Ukupno	11	11	11	11
3. Graditeljstvo				
a. Graditeljstvo	6	6	7	7
b. Zidarstvo	3	3	2	2
c. Tesarski zanat	2	2	2	2
Ukupno	11	11	11	11

(Izvor: Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 50–52)

DODATAK 4. Dnevni raspored u seoskom institutu Arifiye

Nastava i poslovi	Sat	Minuta	Sat	Minuta
Prije podne				
Ustajanje, čišćenje, spremanje kreveta	6	00	6	45
Gimnastika	6	45	7	15
Doručak	7	15	7	45
Okupljanje	7	45	8	00
Slobodno vrijeme za učenje	8	00	8	45
Nastava	8	45	12	15
Poslovi	8	00	12	15
Ručak	12	15	13	15
Poslije podne				
Zbor i orkestar	12	45	14	00
Okupljanje	14	00	14	15
Nastava	14	15	18	00
Poslovi	14	15	18	00
Večera	18	00	18	30
Nacionalni folklor i sport	18	30	19	00
Pauza	19	00	19	10
Slobodno vrijeme za čitanje	19	10	20	00
Pauza	20	00	20	10
Slobodno vrijeme za učenje	20	10	21	00
Čišćenje i spremanje za počinak	21	10	21	30
Spavanje	21	30	6	00
Bilješka: Na jutarnjim sastancima 10 minuta će se izvoditi glazba				

(Izvor: Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 87)

DODATAK 5. Brojčani podaci vezani uz seoske institute

Nastavna godina	Broj instituta	Broj učitelja	Broj učenika			Završeno obrazovanje	
			M	Ž	Ukupno	Učitelji	Zdravstveni djelatnici
1937./1938.	2	12	128	—	128	—	—
1938./1939.	3	25	325	16	341	—	—
1939./1940.	4	40	1 074	107	1 181	—	—
1940./1941.	14	234	4 933	438	5 371	—	—
1941./1942.	17	294	6 987	705	7 692	103	—
1942./1943.	18	354	8 834	837	9 671	254	—
1943./1944.	18	368	11 563	1 276	12 839	1 911	—
1944./1945.	20	487	12 761	1 475	14 236	1 797	221
1945./1946.	20	505	13 068	1 396	14 464	1 460	252
1946./1947.	20	547	12 822	1 336	14 158	2 089	228
1947./1948.	20	642	11 814	1 078	12 892	2 162	336
1948./1949.	21	649	11 244	773	12 071	2 269	220
1949./1950.	21	672	13 251	721	13 972	1 174	91
1950./1951.	21	597	13 322	773	14 095	1 760	—
1951./1952.	21	570	12 647	706	13 173	1 795	—

(Izvor: Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*, str. 139)

DODATAK 6. Diploma seoskog instituta

	<h1>Köy Enstitüsü</h1> <h2>Diploması</h2> <p>№ 447</p>
Adı, Soyadı, Numarası:	Hüseyin Aydoğan 670
Babasının adı:	Musdafa
Doğduğu yer ve yıl:	Bayramiç 927
Enstitüye girdiği tarih:	26-7-1943
Öğrencinin sanatı:	Marangoz
Mecburî hizmet müddeti:	20 yıl
Dip. Derecesi:	1. yi

Savaştepe Köy Enstitüsü öğretmen kolunu 1947 yılında bitiren yukarıda künyesi yazılı öğrenci bu diplomayı almağa hak kazanmıştır.

Millî Eğitim Enstitüsü Müdürü Eğitim Başı
Bakanı

[Signature] *[Signature]*

(Izvor: http://siirsofrasi.blogspot.hr/p/blog-page_282.html)

9. POPIS LITERATURE I IZVORA

- 1) Altunya, Niyazi. *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*. İstanbul: Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği, 2009.
- 2) Anık, Mehmet. *Bir modernleş(tir)me projesi olarak köy enstitüleri*. DÎVÂN İlmî Araştırmalar, No. 20, 2006., str. 279–309
- 3) Apaydın, Talip. *Köy Enstitüsü Yılları*. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2009.
- 4) Aysal, Necdet. *Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri*. Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, No. 35 – 36, svibanj – studeni 2005, str. 267–282
- 5) Başaran, Mehmet. *Köy Enstitülerinde kitap ve kitaplık u Köy Enstitüleri ve Edebiyat*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 2011., str. 96–104
- 6) Bayrak, Mehmet. *Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı*. Ankara: Öz-Ge Yayınları, 2000.
- 7) Biagini, Antonello. *Povijest moderne Turske*. Zagreb: Srednja Europa, 2012.
- 8) Çakmak, Fevzi. *İsmail Hakkı Tonguç'un Düşüncesinde İş ve Üretime Yönelik Eğitim ve Bunun Türk Köyüne Olan Yansımaları*. „Aramızdan Ayrılışının 50. Yıldönümünde İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesinden Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları, Çözüm Önerileri“ Sempozyumu. İzmir, 2010., str. 627–639
- 9) Çankaya, Erol. *Köy Edebiyatı ve Türk Edebiyatında Köye “İçeriden” Bakış Doğuşu, Etkileri, Sonuçları*. Ankara: Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol. 8/4, proljeće 2013, str. 473–488
- 10) Demircan, Ömer. *Bizim „Köy“ Enstitüleri*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, No. 4, 1997., str. 235–254
- 11) Dino, Guzine; Grimbert Joan. *The Turkish Peasant Novel, or the Anatolian Theme*. World Literature Today, Vol. 60, No. 2, Literatures of the Middle East: A Fertile Crescent, proljeće 1986, str. 266–275
- 12) Đukanović, Marija; Đindić, Slavoljub. *Primeri turske proze*. Beograd: Naučna knjiga, 1969.
- 13) Elpe, Ebru. *Köy Enstitüleri ve Sanat Eğitimi*. Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi; Vol. 4, No. 2, 2014., str. 15–34
- 14) Girgin, Ayşegül. *The Role of Education in Agricultural Productivity: The Case of Village Institutes in Turkey, 1940-1966* (master thesis). Lund University: Master programme in Economic Growth, Innovation and Spatial Dynamics. Švedska, 2011.

- 15) Gokalp, Gokce. *Cifteler, the First Village Institute (Turkey 1937-1954) u Pedagogies and Curriculums to (Re)imagine Public Education* (ur. Encarna Rodriguez). Singapore: Springer, 2015., str. 127–140
- 16) *İstatistik Göstergeler/Statistical Indicators 1923-2011*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu, 2012.
- 17) Kabaklı, Ahmet. *Türk edebiyatı*, sv. 5. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı, 1997.
- 18) Kabaklı, Neslihan. *Türk Edebiyatı'nda Etnografik Bir Yazın Olarak „Bizim Köy“*. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol. 7, No. 1, zima 2012., str. 1331–1337
- 19) Kabataş, Mustafa. *Köy Enstitülerinde Müzik ve Sanat Eğitimi*. Ulakbilge, Vol. 5, No. 13, 2017., str. 1109–1124
- 20) Karaömerlioğlu, Asim M. *The Village Institutes Experience in Turkey*. British Journal of Middle Eastern Studies, Vol. 25, No. 1, svibanj 1998., str. 47–73
- 21) Karpas, Kemal H. *Social Themes in Contemporary Turkish Literature: Part I*. Middle East Journal, Vol. 14, No. 1, zima 1960., str. 29–44
- 22) Karpas, Kemal H. *Social Themes in Contemporary Turkish Literature: Part II*. Middle East Journal, Vol. 14, No. 2, proljeće 1960., str. 153–168
- 23) Kaynar, Mete Kaan; Ak, Gökhan. *A 'Language' of Modernization: Culture and Art Education in the Village Institutes*. International Journal of Languages' Education and Teaching. Vol. 5, No. 1, travanj 2017., str. 321–332
- 24) Keseroğlu, Hasan S. *Okumak ve Köy Enstitüleri*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Vol. 14, No. 54, proljeće 2016., str. 67–82
- 25) Kırıl, Erkan. *Vanished Schools: Village Institutes*. European Journal of Research on Education, Vol. 3, No.1, 2015., str. 45–52
- 26) Kirby, Fay. *Türkiye'de Köy Enstitüleri*. Ankara: İmece Yayınları, 1962.
- 27) Kocabas, Ayfer. *Village Institutes in Turkey and Cooperative learning*. European Journal of Education Studies, Vol. 3, No. 3, 2017, str. 47–64
- 28) Kucuktamer, Tugba, Uzunboylu, Huseyin. *The conditions that enabled the foundation of the Village Institutes in Turkey and a comparison with today*. Procedia – Social and Behavioral Sciences Vol. 185, 2015., str. 392–399
- 29) Kurdakul, Şükran. *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1971.
- 30) Makal, Mahmut. *Köy Enstitüleri ve Ötesi*. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2009.

- 31) Mindivanlı Akdoğan, Esra. *Köy Enstitülerinde Eğitim Anlayışı ve Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi* (doktor tezi). Atatürk Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı. Erzurum, 2016.
- 32) Muharemi, Amir. *Turska: uvod u povijest, unutarju i vanjsku politiku*. Zagreb: Novi Liber, 2012.
- 33) Naci, Fethi. *Yüz yılın 100 Türk romanı*. İstanbul: Türkiye iş bankası kültür yayınları, 2010.
- 34) Öztürk, Emine. *Cumhuriyet Dönemi Aydın Kimliği, Sekülerleşme ve Köy Enstitüleri*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2012.
- 35) *Rečnik književnih termina* / [gl. ur. Dragiša Živković]. Beograd: Nolit, 1985.
- 36) Sağlam, Serdar. *Türkiye'de Köyle İlgili Uygulama ve Çalışmalar ile Türk Sosyolojisindeki Yansımaları*. Sosyoloji Konferansları No. 53, 2016, str. 221–255
- 37) Şeren, Mehmet. *Köye Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri*. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Vol. 28, No. 1, 2008., str. 203–226
- 38) Stone, Frank A. *Rural Revitalization and the Village Institutes in Turkey: Sponsors and Critics*. Comparative Education Review, Vol. 18, No. 3, listopad 1974., str. 419–429
- 39) Tinal, Melih. *Kızılçullu Köy Enstitüsü: Kuruluşunda İlk Mezunlarına*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), No. 21, jesen 2008, str. 181–198
- 40) Türkoğlu, Pakize. *Tonguç ve Enstitüleri*. İstanbul: Yapı ve Kredi Yayınları, 1997.
- 41) Tütengil, Cavit O. *A Turkish Experience: The Village Institutes*. Turkish Studies Association Bulletin, Vol. 4, No. 1, ožujak 1980., str. 1–8
- 42) Verschoyle, T. *Education in Turkey*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 26, No.1, siječanj 1950., str. 59–70
- 43) Vexliard, Alexandre; Aytaç, Kemal. *The "Village Institutes" in Turkey*. Comparative Education Review, Vol. 8, No. 1, lipanj 1964., str. 41–47
- 44) Yiner, Abdulnasır. *Köy Enstitüleri Üzerine Bir Deneme*. International Journal of Social Science, Vol. 5, No. 4, kolovoz 2012., str. 307–317

ULOGA I ZNAČAJ SEOSKIH INSTITUTA U TURSKOJ KNJIŽEVNOSTI

SAŽETAK

Seoski instituti obrazovne su institucije koje su djelovale u Turskoj u razdoblju od 1940. do 1950. godine. Njihov cilj bio je uklopiti seljake u novi sustav i podučiti ih novim tehnikama u poljoprivredi. S obzirom na to da je 80 % populacije živjelo na selu od čega ih je samo 14 % bilo pismeno, razumljivo je zašto su obrazovanje seljaka i razvoj poljoprivrede bili glavne potrebe toga doba. Veliku ulogu seoski instituti imali su i u turskoj književnosti s obzirom na to da je zahvaljujući njima stasala jedna nova generacija književnika koja je postala predvodnicima seoske književnosti i romana sela u turskoj književnosti.

Ključne riječi: obrazovanje, seoski instituti, turska književnost, seoska književnost, roman sela

THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE VILLAGE INSTITUTES IN TURKISH LITERATURE

SUMMARY

The Village Institutes were an educational institutions opened in Turkey between 1940 and 1950. Their aim was to bring the peasants in the regime and to teach them modern agricultural techniques. Given that 80 % of the population lived in villages and only 14 % was literate, it can be understood why the education of the peasants and the development of agriculture was seen as one of the urgent needs at the time. The Village institutes also had a great role in Turkish literature. Thanks to them matured a new generation of writers who later became leaders of rural literature and village novel in Turkish literature.

Key words: education, Village Institutes, Turkish literature, village literature, village novel